

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет гуманітарних наук
Кафедра культурології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Освітній ступінь — магістр

на тему:

Естетичні та культурні виміри в творчості Е. Юнгера

Виконав:

Павліченко Мирослав Сергійович, студент 2 р.н.,

спеціальності 034 «Культурологія»

освітньої програми «Культурологія»

Науковий керівник:

Джулай Юрій Володимирович

Кандидат філософських наук

Київ – 2025

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ЮНІСТЬ ЕРНСТА ЮНГЕРА ТА ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНТЕКСТ 1920-Х РОКІВ.....	6
I.1. Формування світоглядних орієнтирів Ернста Юнгера: родина, природа, досвід і бунт.....	7
I.2. Джерела творчості Ернста Юнгера на початку 20-х р. ХХ ст.....	9
РОЗДІЛ II. ЗАНЕПАД ТРАДИЦІЙНОГО ГЕРОЇЗМУ У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ ТА ПОШУКИ НОВОГО ІДЕАЛУ.....	17
II.1. Криза традиційного героїзму в Першій світовій війні.....	17
II.2. Реставрація гомерівського героїзму Е. Юнгером.....	19
II.3. Героїчний активізм.....	23
РОЗДІЛ III. ВІЙСЬКОВА ТИПОЛІГІЗАЦІЯ.....	26
III.1 Офіцер: синтез розуму та серця.....	27
III.2 Ландскнехт: інстинкт над розумом.....	30
III.3. Буржуазний фронтовик.....	34
III.4 Пілоти: синтез техніки та людини.....	35
РОЗДІЛ 4. КРИТИКА ВЕЙМАРСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ. ФОРМУВАННЯ ТИПУ «ФРОНТОВИКА». КОНЦЕПТ «НОВОГО НАЦІОНАЛІЗМУ». КРИТИКА НСДАП.....	37
IV. 1. Критика Веймарської республіки.....	37
IV. 2. Фронтний солдат і фронтний рух: нова людина та політична візія Ернста Юнгера...	40
IV.3. Концепція «нового націоналізму»: синтез фронтного досвіду та робітничого елементу	43
IV.4. Критика націонал-соціалізму та ідеологічна дистинкція «нового націоналізму».....	49
РОЗДІЛ V. ЮНГЕРІВСЬКИЙ РОБІТНИК: ПЛАНЕТАРНИЙ ТИП У ДОБУ ТОТАЛЬНОГО ТРУДОВОГО СВІТУ».....	53
V.1 «Тотальна мобілізація»: вступ до доби робітника.....	53
V.2. Понятійна система «Робітника».....	55
а) «Робітник».....	55
б) Робота.....	57
в) Гештальт.....	59
V.3. Героїчний реалізм: гештальт «Робітника» як втілення героїзму.....	61
Висновки.....	65
Список використаних джерел та літератури.....	69

ВСТУП

У ХХ столітті війна перестає бути лише політико-військовим конфліктом і трансформується на універсальне планетарне явище. Тотальність Першої світової війни, її техніко-індустріальний характер, знеособлення людини та руйнування гуманістичних парадигм стали викликом для політичної, літературної та філософської думки.

У цьому контексті постає Ернст Юнгер (1895–1998) — один із найвпливовіших німецьких мислителів і письменників ХХ століття, чия творчість є водночас особистим свідченням життя та концептуальним проектом осмислення модерності. Е. Юнгер не лише фіксує трансформацію воєнного досвіду в літературі, а й намагається сформулювати тип суб'єкта, здатного адаптуватися до умов технічного світу.

Герой у Е. Юнгера — це не носій традиційного героїзму, а «солдат модерності», який уособлює нову форму волі, дисципліни та технічної компетентності. Його пошук «нової людини» — це спроба окреслити структурний образ людини, яка може не лише витримати, а й конструктивно відповісти на виклики «епохи машин».

Його творчість, що охоплює як фронтові мемуари, так і теоретико-публіцистичні твори, які відкривають складний простір для міждисциплінарного аналізу, де перетинаються літературознавчі, філософські, історичні та політичні виміри. Саме ця багатовимірність і концептуальна глибина роблять творчість Е. Юнгера надзвичайно важливою для сучасного гуманітарного дискурсу, зокрема в контексті досліджень мілітарної культури, ідентичності й технологій.

Актуальність дослідження продиктована як історико-культурною важливістю творчості Ернста Юнгера, так і резонансністю в умовах російсько-Української війни та інших військових конфліктів нашого часу. Юнгерівське

трактування війни як граничного досвіду, що відкриває нові обриси суб'єктності, виявляється надзвичайно доречним на тлі радикальних змін у світі, де війна повертається з новою інтенсивністю, захоплюючи не тільки військову, а й культурну, морально-етичну та онтологічну площини.

Актуальність у контексті нинішньої війни України проти росії, яка змінила не лише геополітичну реальність, а й виявила кризу міжнародного порядку, проблему економічної залежності, морально-етичну дезорієнтацію, та загалом змінила інтелектуальний ландшафт світу. Війна більше, ніж політична категорія, вона постає як тотальний виклик для існування людини, що охоплює досвід виживання, гідності, вибору і відповідальності. Е. Юнгер переосмислюється під тиском нашого часу, відкриваючи простір для осмислення людського буття в умовах екстремальних випробувань.

Е. Юнгер розглядає війну як амбівалентне явище — і як загрозу, і як можливість. Ця подвійність дозволяє говорити про Е. Юнгера як про співрозмовника сучасності, що допомагає глибше осягнути фундаментальні питання: ким є людина в умовах граничного досвіду? що означає бути суб'єктом перед обличчям розвитку тотальних технологій та нових форматів їхнього приєднання до насильства? Яке значення має переосмислення концепції героїзму Е. Юнгером XXI столітті?

Об'єктом дослідження є літературна та публіцистична творчість Ернста Юнгера 1920-х – початку 1930-х років, зокрема його фронтові мемуари, есеї та політичні статті. Основний корпус включає такі твори, як «У сталевих грозах» (1920-1978), «Війна як внутрішнє переживання» (1922), «Штурм» (1923), «Перелісок 125» (1924), «Вогонь і кров» (1925), «Авантюрне серце» (1929), «Тотальна мобілізація» (1930), «Робітник. Панування та гештальт» (1932) «Про біль» (1934), а також публіцистика 20-х років у журналах «Die Standarte», «Standarte», «Arminius» та «Völkischer Beobachter».

Предметом дослідження є концепція героїзму та типологія у творчості Ернста Юнгера як інтелектуальна спроба осмислення воєнного досвіду в координатах техногенної модерності, що включає критику буржуазного світогляду, переосмислення ролі техніки та прагнення до синтезу раціонального мислення й інстинктивності в побудові нової суб'єктності.

Метою дослідження є аналіз концептуалізації військових типів і еволюції героїзму в творах Ернста Юнгера з урахуванням впливу техніки, знеособлення мас та технологічної модерності. Дослідження спрямоване на простеження формування нової моделі суб'єкта, яка інтегрує фронтовий досвід і технологічні реалії, а також на вивчення взаємозв'язку цих концепцій із трансформацією політичних поглядів Е. Юнгера та його політичною діяльністю.

Завдання:

- Проаналізувати юність Е. Юнгера та обставини, які стали поштовхом до формування його світогляду.
- З'ясувати основні літературні впливи, що визначали творчість Е. Юнгера на початку 1920-х років, і їхній вплив на його літературне зображення та філософське мислення.
- Дослідити проблему героїзму у творчості Е. Юнгера.
- Продемонструвати вплив гомерівської традиції на формування концепції героїзму в літературі Е. Юнгера в контексті досвіду Першої світової війни
- Проаналізувати типи «нової людини» у творах Е. Юнгера, сформовані екстремальним досвідом Першої світової війни, та їхню роль в осмисленні технічної реальності.
- Проаналізувати концепції «фронтовика» та «фронтового руху» Е. Юнгера як реакцію на кризу Веймарської республіки.
- Розглянути феномен «нового націоналізму» Е. Юнгера як спроби синтезу націоналістичних і соціалістичних елементів через образ «солдата-робітника».

- Продемонструвати відношення Е. Юнгера до націонал-соціалізму через його позицію щодо ідеології та політичної практики нацистського режиму.
- Проаналізувати ключові поняття праці «Робітник. Панування та гештальт»: «Робітник», «робота», «гештальт» — з метою виявлення їхнього концептуального зв'язку з героїчним реалізмом

Метод дослідження: Біографічний, порівняльний, описовий, аналітичний.

РОЗДІЛ I. ЮНІСТЬ ЕРНСТА ЮНГЕРА ТА ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНТЕКСТ 1920-Х РОКІВ

Біографія Ернста Юнгера представлена в численних дослідженнях та публікаціях. Усі його твори, незалежно від тематики, тісно пов'язані з його життєвим шляхом. Його життєвий досвід та літературна спадщина нероздільні. Детальний життєпис Е. Юнгера представлений у працях Гельмута Кізеля «Ернст Юнгер. Біографія» (2007), Томаса Невіна «Ернст Юнгер і Німеччина» (1997), а також у дослідженні Гаєка Бернгарда «Ернст Юнгер: Вступ до його життя і творчості» (1992), а також в інших працях чи матеріалах, доступних в Інтернеті. Тому доцільно зосередитися на двох важливих аспектах: по-перше, на молодих роках Е. Юнгера до початку Першої світової війни, оскільки саме в цей період формуються ключові питання та конфлікти, що визначають його мисленнєвий

вектор . По-друге, слід дослідити літературний вплив, який суттєво сформував його як письменника, а також два основні інструменти, що вплинули на його творчість у 20-ті роки ХХ століття.

I.1. Формування світоглядних орієнтирів Ернста Юнгера: родина, природа, досвід і бунт

Батько Ернста Юнгера, Ернст Георг Юнгер фармацевт, мав вагомий вплив на інтелектуальне становлення сина. Його застільні розповіді, насичені історичними та біографічними сюжетами, сформували у Е. Юнгера тривалу зацікавленість історією, культом героїчної особистості та ієрархією цінностей. Сам Е. Юнгер пізніше визнавав, що ці розповіді були для нього важливішими за всю академічну освіту (Nevin 1997, 11–12). Батько також прищепив йому інтерес до природничих наук, зокрема зоології, через спільне збирання природничих зразків. Його педагогічний стиль поєднував раціональну точність з науковим методом, що сформувало в Е. Юнгера аналітичний підхід до пізнання світу.

Мати, Кароліна Юнгер, мала протилежний вплив — емоційний, естетичний та гуманітарний. Її вільнодумство, зацікавленість літературою, театром, філософією та соціальною справедливістю стали для Е. Юнгера, джерелом художнього та ідеалістичного світогляду. Вона знайомила дітей із класичною німецькою літературою, читала вголос твори Фрідріха Шиллера, Йоганна Вольфганга Гете та Генріха Ібсена, закладаючи основи літературної уяви (Nevin 1997, 15–16).

Природне та культурне середовище, в якому зростав Е. Юнгер, також мало глибокий вплив на його світогляд. Старовинне місто Шварценберг сформувало у нього раннє відчуття минулості часу, містичності минулого та ностальгії за втраченою добою (Junger 1929, 40). Ландшафти Ганновера, куди згодом переїхала сім'я, закріпили в ньому любов до дикої природи, відокремленості та

феноменологічного сприйняття середовища. Саме цей ландшафтний досвід викликав у Е. Юнгера глибоку симпатію до простого, неурбанізованого життя та сприяв формуванню натуралістичного погляду на світ (Kiesel 1997, 22).

Е. Юнгер з дитинства відчував відчуженість від формальної освіти. Часті зміни шкіл, спричинені як сімейними переїздами, так і його низькою академічною успішністю, закріпили в ньому образ школи як в'язниці. Прусська система освіти, що домінувала у Вільгельмівську епоху, з її авторитаризмом, мілітаризмом та націоналізмом, була для Е. Юнгера втіленням одноманітності та нудного примусу (Nevin 1997, 23). Ця відстороненість слугувала формою внутрішнього спротиву, що згодом перетворився на естетичну та інтелектуальну позицію.

Як і багато представників свого покоління, Е. Юнгер був учасником молодіжного руху *Wandervogel*, який виник як протест проти індустріалізації та урбанізації міського життя. Цей вільний рух молоді, що цінував єднання з природою та особисту свободу, відповідав романтичним ідеалам Е. Юнгера. Участь у *Wandervogel* не була політичною, але сприяла формуванню патріотичного ентузіазму, який надихав молодь вступати до лав добровольців у Першій світовій війні. (Laqueur 1984, vi).

Юнацькі пригоди Е. Юнгера в Африці — не просто факт з його життєпису, а ключ до розуміння його світогляду, уявлень про волю, випробування, про межі цивілізації та природи. Африка постає в його сприйнятті як втілення свободи, первісної стихії та арена боротьби — простір, де, на його наївне переконання, можливо жити за власним сценарієм (Jünger 1954). Африка для нього була не картою, а проекцією інтенсивного життя, прагненням вийти за межі упорядкованого буржуазного існування. Е. Юнгер втікає від школи та буденного світу — не просто до пригод, а в напрямку конфлікту з усталеним порядком (Nevin 1997, 28–37). Вступ до Французького іноземного легіону радше є символічним бунтом, протестом проти обмежень. Та навіть у Легіоні він шукає не службу як таку, а простір «інакшості», прагнення побачити аборигенне, дику

природу — те, що виходить за межі європейського структурного порядку. Зустріч з військовим лікарем у Марселі стає контрапунктом до цього наївного ентузіазму. Лікар озвучує цинічну, але глибоку критику колоніалізму: «Колонії — це також Європа» (Jünger 1954, 74).

Вихід з казарм Легіону не викликав жодних труднощів. Після повернення його помістили на гауптвахту на десять діб. До закінчення цього терміну його батько, доклавши чимало зусиль, забезпечив його звільнення з Легіону. Вирок за негідкорення, винесений того дня, передбачав піврічне ув'язнення. Якби Е. Юнгера судили та ув'язнили, його б ніколи не прийняли на офіцерські курси під час війни. Його батько був настільки приголомшений, що найняв адвоката, який зумів переконати суд (Nevin 1997, 29).

1 серпня 1914 року, невдовзі після початку Першої світової війни, Ернст Юнгер добровільно записався до Фюзілерського полку № 73 «Генерал-фельдмаршал принц Альбрехт Пруський» (Ганноверського) в Ганновері. Склавши прискорений випускний іспит, він пройшов військову підготовку і в грудні прибув на фронт у Шампані (Франція) у складі підкріплення.

I.2. Джерела творчості Ернста Юнгера на початку 20-х р. XX ст.

Після завершення Першої світової війни Ернст Юнгер активно займався самоосвітою, скуповуючи літературу найрізноманітнішого характеру. Однією з його амбіцій було жити життям письменника, і цей намір спонукав його до інтенсивного читання та інтелектуального пошуку (Kiesel 1997, 165).

Спираючись на дослідження Гельмута Кізеля можна окреслити коло митців і філософів, які справили найбільший вплив на Е. Юнгера. Серед них: Георг Тракль, Йоганн Георг Гаман, Артур Рембо, Гете, Новаліс, Томас Манн, Шарль

Бодлер, Готфрід Бенн, Альфред Кубін, Фрідріх Ніцше, Освальд Шпенглер (Kiesel 1997).

Його перший прозовий твір «Штурм» (1923), написаний у формі художнього щоденника від імені лейтенанта Штрума, містить ознаки цього пошуку. Е. Юнгер розмірковує над власними стилістичними пошуками: «Йому приносило задоволення запозичувати певний стиль, який він невдовзі відкидав... Строкато закручував речення й важкі звороти, як оповідач в арабській кав'ярні, або ж, як експресіоніст, кидав уривчасті фрази...» (Jünger 1923, 23). Іншим симптоматичним аспектом є своєрідна літературна зумовленість Е. Юнгера, яка подекуди набувала майже комічних форм.

Втім, Е. Юнгер не був беззастережним послідовником жодного з цих авторів. Від кожного з них він запозичував окремі концепції, образи чи стилістичні прийоми, які з часом могли змінювати своє значення у його світоглядній системі та літературній практиці.

Вплив Гете, Георга Гамана та Новаліса на Ернста Юнгера сформував один із найважливіших аспектів його світогляду, який супроводжував його протягом усього життя — а саме скептицизм щодо Просвітницького проекту. Гете, з яким Е. Юнгер познайомився ще в шкільні роки і поглиблював знайомство після війни (Kiesel 1997, 36). Він став для нього джерелом інтелектуального впливу в питаннях холізму, спроб зв'язати науку і мистецтво. А також символічного погляду на світ, що видно в численних цитатах і алюзіях у щоденниках Е. Юнгера (1929, 30–40), де простежується його захоплення ідеєю гармонії природи й людини. Й. Гаман, якого Е. Юнгер почав читати також в юності, під впливом брата, твори якого він збирав усе життя, виступив вчителем «магічного» мислення. Це мислення доповнює раціоналізм аналогіями та інтуїцією, зміцнюючи скептицизм Юнгера до Просвітництва та ідеї прогресу, заснованої на вірі в розум як єдине джерело об'єктивності. (Jünger 1970, 96), а Новаліс вплинув на синтез раціонального й ірраціонального, що відкриває прихований сенс, а також досліджувати світ всередині нас (Kiesel 1997, 223). Новаліс простежується

у концепції «кристалографії» Е. Юнгера, представленій у другій версії «Авантюрного серця», де е він ставить питання чи не сформований світ по типу кристала, прозорість якого дає доступ водночас і до очевидного, і до глибшого. Форма кристала є ідеальною, бо відображає взаємопроникнення, що очевидне веде до глибшого, а глибше до очевидного (Junger 1929, 184). Себто бачити світ як цілісність, де форма не приховує зміст, а відображає його.

Шарль Бодлер увійшов у поле зору Е. Юнгера близько 1920 року. У «Війна як внутрішнє переживання» (2020а, 26) Е. Юнгер цитує Бодлера його вірш «Веселий мрець» у розділі «Жах». Ш. Бодлер постає як «надзвичайний помічник» у боротьбі з жахом неминучого занепаду, що відображає його роль у формуванні підходу до війни як естетичного феномену. У «Штурмі» Е. Юнгер називає Ш. Бодлера одним із вчителів головного героя, підкреслюючи його значення як символу богемного й естетичного способу життя (2020с, 44). Естетичний декаданс Ш. Бодлера, що проявляється в «Квітах зла» через здатність знаходити красу в темряві, можливо став для Е. Юнгера однією з моделей трансформації воєнного досвіду. Ще одним важливим аспектом є інтерес Ш. Бодлера до змінених станів свідомості, що простежується в «Штучні раї» (1860) і «Про вино і гашиш» (1851). Він досліджував вплив змінених станів на сприйняття. Цей інтерес відгукнувся в Е. Юнгера (Врядник 2021): «Візит до Годенгольма» (1952), «Геліополіс» (1949) та «Наближення: наркотики та сп'яніння» (1970).

Фрідріх Георг, сам поет, звернув увагу Е. Юнгера на експресіоністів – Г. Тракля. Поезія сповнена образів смерті, занепаду й духовної кризи, що резонували воєнним досвідом Е. Юнгера війни та пошуком сенсу в післявоєнному світі. Вплив Г. Тракля проявляється переважно в підсиленні мотивів нігілізму. У «Наближення: Наркотики і сп'яніння» (223, 279) Е. Юнгер згадує Г. Тракля серед представників експресіонізму, які привернули його увагу в той період. Експресіонізм, із його акцентом на внутрішній світ, розпад традиційних форм і відчуття кризи, став для Е. Юнгера одним із джерел

натхнення. Поезія Г. Тракля, зокрема його збірки «Поезії» (1913) і «Себастьян у сні» (1915), характеризується темною, меланхолійною атмосферою, де домінують образи осені, смерті, занепаду природи й людського духу (Heidegger 1953). Для Е. Юнгера, який у своїх ранніх творах намагався осмислити війну, ці мотиви були близькими. Г. Тракль часто зображує світ на межі катастрофи, де краса й жах співіснують.

Освальд Шпенглер привернув увагу Ернста Юнгера після виходу у світ праці «Занепад Європи» (1918). Ця книга стала бестселером в Німеччині, знайшовши відгук серед тих, хто намагався зрозуміти травму Першої світової та кризи Веймарської республіки. Шпенглер плекав надію, що «Занепад Європи» спонукатиме молодь сфокусуватися на техніці та політиці, а не на поезії чи філософії (Античний, 2024). Подібно до Юнгера, він висловлював критичне ставлення до масової культури й буржуазного способу життя. . Центральною ідеєю О. Шпенглера, що вплинула на Е. Юнгера, є теорія, яка стверджує, що кожна цивілізація проходить етапи народження, розквіту й занепаду, подібно до живого організму. О. Шпенглер вважав, що Західна Європа на початку ХХ століття перебуває в стадії неминучого занепаду, переходячи від «культури» до «цивілізації» — фази, що характеризується втратою творчого духу та приходом матеріалізму (Spengler 1926). Для Е. Юнгера, який пережив війну, що зруйнувала стару епоху, ця ідея стала способом осмислити поразку Німеччини не як випадковість, а як частину ширшого історичного процесу. «У сталевих грозах» (1920) Е. Юнгер описує війну з героїчним пафосом, але водночас із фаталістичним прийняттям, що видно в останніх розділах. Він розглядав результат війни як прояву занепаду (нігілізму). Шпенглерівське передбачення «цезаризму» — авторитарного правління в умовах кризи — резонувало з Е. Юнгером скептицизмом щодо демократії Веймарської республіки та його ідеєю «нової людини», що виникає з руїн старого світу. Проте, як зазначає Е. Юнгер О. Шпенглер не прийняв його Робітника, що для було дивним, як зазначає Е. Юнгер, адже О. Шпенглер бачив цінність цивілізації тільки в

античності (Junger 2023, 214). Попри захоплення, він часом почав критично переосмислювати ідеї О. Шпенглера. У 1922 році він висловлює переконання, що, попри вплив ідей О. Шпенглера, він не може відмовитися від віри в єдність людської історії, адже без цього історія втратила б для нього сенс і перетворилася б на суто біологічне існування (Kiesel 1997, 150). Під «єдністю людської історії». Е. Юнгер має на увазі переконання, що історія людства — це цілісний, духовний процес із внутрішньою спадкоємністю, а не сукупність ізольованих культур, як у О. Шпенглера (1926, 108). Крім того, Е. Юнгер не поділяв песимізму О. Шпенглера щодо майбутнього Заходу. Якщо О. Шпенглер бачив у занепаді неминучу катастрофу, Е. Юнгер вважав, що з кризи можна подолати «новою людиною, яка здатна подолати нігілізм, що стало центральною темою його творчості 1920-х і 1930-х років. У пізніх роботах Е. Юнгер припускав, що сучасна культура може вийти за межі шпенглерівських циклів через «тисячолітнє прискорення», пов'язане з технологічним прогресом, і рухатися до «нової орбіти», що «відбувається поза нашою свідомістю» (Junger 2023, 212).

Під «прискоренням» Юнгер має на увазі швидке зростання темпів змін у сучасній культурі, яке, на його думку, виводить її за межі традиційних історичних циклів. Прискорення — це сила, що виводить сучасну культуру за межі шпенглерівських циклів, але не обов'язково в лінійний поступ. Швидкість змін (технологічних, соціальних, культурних) настільки велика, що культура виривається з традиційних циклів, описаних О. Шпенглером, і рухається до «нової орбіти». Він припускає, що цей рух може бути частиною ширшого, космічного циклу, який людство ще не може досягнути. Прискорення створює відчуття, що людство втрачає контроль над своїм рухом.

Вплив Артюра Рембо на Ернста Юнгера проявився в кількох ключових аспектах світогляду відображаючи його захоплення бунтарським духом, авантюризмом і поетичною радикальністю французького символіста. Перші згадки про А. Рембо в житті Е. Юнгера сягають раннього періоду — можливо, шкільних років (до 1913) або часу його вступу до Іноземного легіону (1913). Е.

Юнгер обговорював А. Рембо з братом Фрідріхом Георгом (Kiesel 1997, 153). А. Рембо, який у 19 років покинув поезію заради пригод, резонував із юнацьким бунтом Е. Юнгера, котрий у 1913 році втік із дому до Французького іноземного легіону. А. Рембо, як і Ш. Бодлер, вплинув на Е. Юнгера своїм інтересом до змінених станів свідомості, що перегукується з поетичними експериментами А. Рембо, зокрема у збірці «Осяяння» (1886). Цей вплив, ймовірно, відкрив для Е. Юнгера експресіонізм і інтерес до снів, описаних у «Авантюрному серці» (1929). Загалом А. Рембо став для Юнгера уособленням радикального відходу від норми.

Вплив Фрідріха Ніцше на Ернста Юнгера був одним із найглибших і найтриваліших у його інтелектуальному та творчому житті, пронизуючи його світогляд, літературний стиль і філософське осмислення війни, історії та людського існування, адже Е. Юнгер сприйняв Ф. Ніцше як ключового мислителя, чії ідеї про «волю до влади», «надлюдину», нігілізм і діонісійське начало стали основою для його власних рефлексій. Знайомство з Ф. Ніцше почалося в 1910-х роках, коли німецьке суспільство намагалося зробити його «головним філософом» (Kiesel 1997, 22) і націоналістичним символом, що збіглося з початком війни в 1914 році. Е. Юнгер знайшов у його творах відлуння власного досвіду боротьби й руйнування, у своїх книгах він трактував війну як елементарний спосіб життя, подібно до ніцшеанського бачення боротьби за владу, війну як діонісійської та оргіастичної події. Від Ф. Ніцше він перейняв концепцію життя як процесу безперервного становлення й зникнення, безжального творчого руйнування, що застосовувалося не лише до природи, а й до культури та історії, а також ідею «волі до влади» як єдиної сили, що агоністично розгортається в історичних рухах, прагнучи подолати статус-кво, що в 1920-х роках привело Е. Юнгера до думки про «девальвацію всіх цінностей» — який він бачив у сучасному світі, і передчуття появи «нової людини» як відповіді на цей занепад (Bousquet 2015, 31–32). Також Е. Юнгер засвоїв ніцшеанське розуміння знання як залежного від перспективи, що вимагає «стереоскопічного сприйняття» (Kiesel 1997). Ернст Юнгер у «Авантюрному серці» (1929, 127)

вводить «стереоскопічне сприйняття», концепція, яка дозволяє з'єднати різні чуттєві враження в єдину багат шарову картину реальності. Це не просто комбінація різних відчуттів, а перехід одного органу чуття в сферу іншого. Щось на кшталт мультимодального сприйняття чи швидше синестезія, коли один орган, наприклад зір, передає відчуття текстури якогось предмета, або його запах. Е. Юнгер застосовує це для демонстрації того, що стереоскопія вносить єдність у конфлікт.

До того ж письмо для Е. Юнгера, як і для Ф. Ніцше, стало воєнною діяльністю, де вибухові формулювання «старого артилериста» (як інколи називав себе Ф. Ніцше) слугували зразком для його власних радикальних висловлювань, де слова теж є зброєю (Junger 1929, 94). З часом його ставлення стало вибірково критичним, особливо до «волі до влади», що видно в його відході від неї в 1930–1940-х на користь шопенгауерівського співчуття, однак діалог із Ніцше залишався постійним (Kiesel 1997).

Вплив Томаса Манна на Юнгера припав на період після 1925 року, коли Е. Юнгер звернувся до його творів «Роздуми неполітичної людини» (1918), «Чарівна гора» (1924), знаходячи в них відображення антидемократичних настроїв і критики сучасного суспільства. Однак із часом, коли Т. Манн перейшов на позиції демократії, Е. Юнгер дистанціювався від нього, зберігши повагу лише до окремих аспектів його творчості, зокрема до «Чарівної гори» як ключового роману післявоєнного часу. Е. Юнгер звернувся до творчості Манна після 1925 року, коли той уже здобув визнання як один із провідних німецьких письменників. У цей період Е. Юнгер активно формував свої політичні й літературні погляди, виступаючи проти Веймарської республіки та її демократичних інститутів. Е. Юнгер цитує Е. Манна в політичних працях, зазначаючи, що той передбачив корумповану атмосферу Листопадової держави (Веймарської республіки), яка виникла після революції 1918 року (Kiesel 1997, 82)

Готфрід Бенн, німецький поет, прозаїк і есеїст, один із провідних представників експресіонізму та модернізму, Е. Юнгер звернувся до творчості Бенна в 1920-х роках, ймовірно після 1921 року, коли намагався встановити з ним контакт, можливо, через надсилання вірша. Г. Бенн, чия творчість у цей час була на піку популярності завдяки збіркам «Морг та інші вірші» (1912) і «Сини» (1913), привернув увагу Е. Юнгера своїм різким, нігілістичним стилем і модерністським підходом. У «Наближення: Наркотики і сп'яніння» (1970, 160) Е. Юнгер згадує Г. Бенна серед експресіоністів, які вплинули на його літературні інтереси в 1920-х. У творах на кшталт «Моргу» Г. Бенн зображує розпад людського тіла й духу з холодною відстороненістю, що перегукується з описанням смерті Е. Юнгер, проте оцінити найсильніший вплив можна тільки «В Сталевих грозах» 1920 року видання. Одним із ключових аспектів впливу Г. Бенна на Е. Юнгера є його цікавість до технічного світу. Г. Бенн у своїх есе, таких як «Проблеми лірики» (1951), і в поезії 1920-х років, як-от «Статичні вірші» (1948), розмірковував про вплив технологій на людину, вбачаючи в них радше руйнівну силу (Kittler 1990).

Альфред Кубін, австрійський художник, письменник і графік, відомий своїм єдиним романом «По той бік» (1909) і похмурими, сюрреалістичними ілюстраціями. Вплив А. Кубіна на Юнгера проявляється в його здатності бачити красу в руйнуванні, що стало важливим для його літературного й філософського розвитку. Роман «По той бік», який А. Кубін написав і проілюстрував, став для Е. Юнгера важливим текстом, адже його похмура, фантасмагматична атмосфера перегукувалася з його власним відчуттям кризи європейської культури в післявоєнний період. Роман «По той бік» (1909) — це сюрреалістична антиутопія, що зображує вигаданий світ, де панують хаос, розпад і абсурд. А. Кубін, як художник, часто зображував фантасмагматичні сцени, сповнені жаху й абсурду, але водночас пронизані дивною привабливістю, що відображено в його ілюстраціях. Ця здатність бачити красу в розпаді та жахливому вплинула на Е. Юнгера. Дивлячись на роботу А. Кубіна «Війна» (1903р.) Е. Юнгер вбачає

властивий образ саме сучасному часу — етапу, коли старі ідеї та цінності зустрічаються з новими реаліями, що все більше і більше визначають наше існування¹. «По той бік» А. Кубін зображує світ, що руйнується, але водночас натякає на можливість досягнення через хаос.

РОЗДІЛ II. ЗАНЕПАД ТРАДИЦІЙНОГО ГЕРОЇЗМУ У ПЕРШІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ ТА ПОШУКИ НОВОГО ІДЕАЛУ

II.1. Криза традиційного героїзму в Першій світовій війні

Ганна Арендт наголошувала, що навіть прихильники війни першими визнають: в епоху машин війна більше не породжує лицарства, честі чи відваги, а приносить лише руйнування й приниження, знеособлюючи людей і перетворюючи їх на гвинтики в колесі смертоносного механізму (Arendt, 1973, 329). Інші вважають, що героїчні епізоди у воєнних творах Е. Юнгера є радше ідеологічною чи інтерпретаційною конструкцією, оскільки справжній героїзм можливий лише в умовах феодального суспільства та дуельного поєдинку, а не в безособовій «битві матеріалів» модерного масового суспільства (Kiesel 1997, 161).

Героїзм — це не статичне поняття, властиве лише окремим епохам а еластичне явище, здатне проявлятися в будь-який час. Історично він змінювався відповідно до культурних, соціальних і технологічних трансформацій.

У феодальному суспільстві героїзм набув елітарного забарвлення: вважалося, що він є прерогативою аристократії. Подвиги визнавалися значущими лише за наявності відповідного соціального статусу. Простолудин не міг

¹ Промова Е. Юнгера на похованнях А. Кубіна

претендувати на звання героя, адже мужність і честь асоціювалися виключно з вищими верствами. У цей період героїзм слугував інструментом легітимації аристократичної влади, а дуель виступала ритуалом, що підтверджував соціальну ієрархію(Huizinga 1996, 108).

Дійсно Перша світова війна знищила класичне уявлення про героїзм. Масштабність бойових дій, застосування кулеметів, артилерії, танків і хімічної зброї, а також затяжна окопна війна перетворили конфлікт на безособовий і механізований процес. В умовах тотального руйнування та смерті індивідуальна доблесть втрачала свою видимість.

Ернст Юнгер усвідомлював знищення класичного уявлення про героїзм. У книзі «Війна як внутрішнє переживання» Е. Юнгер ще гостріше наголошує на цьому розчаруванні, згадуючи, з яким очікуванням вони прагнули лицарських поєдинків: «Ех, якби ми раніше знали, чим воно є насправді. Прекрасне лицарство — це повзання в багні та гnilі»(2022а, 78).

Твердження, що війна в епоху машин не залишає місця для лицарства, честі чи відваги, а зводиться лише до руйнування й приниження, було для Е. Юнгера занадто поспішним. Сучасна війна справді стала більш механізованою й масовою, це не заперечує можливості для прояву героїзму. Навпаки, навіть у війни «матеріалів» Е. Юнгер знаходить місце для відваги, честі та лицарства, або конструює їх. Він описує авіаторів як новітню еліту, що втілює стародавній дух аристократії, поєднуючи його з сучасною технікою(Юнгер 2019а, 169–172). Сам Е. Юнгер також демонструє ці чесноти(Юнгер 2022b).

У оповіді «Перелісок 125» Е. Юнгер вкотре акцентує увагу на початковий ентузіазм добровольців. Це були люди, сповнені прагнення «побачити світову пожежу» й утекти від повсякденної рутини мирного життя. Вони вирушали на фронт із романтичними очікуваннями, сприймаючи війну як велику пригоду. Проте цей запал швидко згасав — щоденники, у яких після перших днів на війні залишалося лише кілька сторінок записів(2019а, 155–160).

Е. Юнгер вказує на парадокс: людина готова пожертвувати всім, аби лише стати свідком історичних подій, однак події сучасності — навіть ті, що трапляються раз на тисячу років — залишають її байдужою. «Важко передати, як швидко людям набридає брати участь в «історичних подіях»(Юнгер 2019а, 160). Та за цим криється ширша проблема — робота, що супроводжується втомою й нудьгою, викликані повторюваністю та виснажливістю. У книзі «Війна як внутрішнє переживання», в розділі «Траншея», Е. Юнгер описує перетворення солдата на робітника: «Так, щодня з новою силою траншея тиснула на своїх згорблених мешканців. Вона ненажерливо ковтала кров, спокій, відвагу та силу... Доводилося працювати цілими днями й ночами, без жодних пауз» (Юнгер 2022а, 30). Цей досвід пізніше відобразиться у політичній публіцистиці, де набуде форми синтезу солдата й робітника, а згодом повністю реалізується в концепції Робітника.

Техніка перетворила війну на роботу, позбавлену простору для мистецького вираження. У «Вогонь і кров» Е. Юнгер називає це явище «битвою матеріалів», у якій людина сама стає матеріалом. Він визнає, що особистість здатна чинити опір. У «битві матеріалів перемагає той, «хто працює швидше та відчайдушніше»(Юнгер 2019b, 29). Це війна, де тотальна технічність нівелює класичне уявлення про героїзм, підмінюючи його функціональністю. Та наївність з якою зустрічали війну: «радісною стріляниною на заквітчаних, кров'ю зрошених галявах»(Юнгер 2022b, 19). Розбилась об рутину та напругу фронтового життя.

У «Робітнику» Е. Юнгер підсумовує свої пошуки: «Герої, віруючі та закохані, не вмирають; їх відкривають заново в кожен епоху»(Junger 1932, 46). Тож варто розглянути як він намагався відкрити героїзм у свою епоху.

II.2. Реставрація гомерівського героїзму Е. Юнгером

Ернст Юнгер з юності захоплювався читанням творів класичної давнини. Читав Цезаря, і під впливом його книги «Записки про Галльську війну» намагався написати «У сталевих грозах», проте відмовився, бо це були б спогади генерала, а не солдата (Kiesel 1997, 165). Читав Овідія, Вергілія, промови Цицерона, Ксенофонта, а також твори Геродота й Платона. Особливе місце посідав Гомер з його епічними поемами. Античність у працях Е. Юнгера часто залишається поза увагою дослідників, хоча він протягом усього життя цікавився цією епохою і вважав класичну освіту надзвичайно важливою (Rink 2001).

На запитання Маркса — «Чи можливий Ахіллес із порохом та свинцем?» — Ернст Юнгер відповів: «Це була моя проблема» (Jünger 1995).

Традиційно героїзм асоціювався з індивідуальним героєм — винятковою особою, яка завдяки своїм подвигам, відвазі й моральним якостям вирізняється з-поміж інших. У гомерівській традиції герой — це втілення індивідуальної слави, здобутої через військові звершення. В античній культурі герой не існував окремо від того, хто оспівував його подвиги: Гомер у своїх епічних поемах увічнював Ахілла чи Одиссея, перетворюючи їх на частину культурної пам'яті. Е. Юнгер водночас постає як умовний бард і герой. Введення сталевих шоломів у 1916 році він сприйняв як символ повернення до Античності (Jünger 1997).

Аннет Рінке описує ключові риси класичного героя: зазвичай такий герой належить до аристократичного прошарку, що зумовлює його добровільну участь у війні заради честі та визнання (Rinke 2001, 25). Ернст Юнгер також був добровольцем; отримання звання лейтенанта і посади командира взводу зробило його в певному сенсі частиною військової еліти. Жан-Поль Сартр зазначав: «Я ненавиджу його не як німця, а як аристократа» (Venner 2009). Аристократична тяглість у постаті Е. Юнгера помічалась ще в його юності, зокрема Томасом Невіном (1997). У його описах військових типів простежується претензія на аристократичне походження, хоч він і не належав до аристократичної родини.

Отже, підвищення Е. Юнгера індивідуалізувало його сприйняття війни, зробило його вождем своєї групи – це особливо буде очевидним у політичній есеїстиці, де він буде вказувати, що єдиним, хто може бути вождем нації – офіцер. У «Авантюрному серці» саме це підкреслюється: герой не може покладатися на допомогу ззовні, бо тоді втрачає свій статус; він допомагає сам, адже «страждання є станом вищої необхідності, аристократичним станом» (Junger 1929, 170).

Характеристика героя – хоробрість мужність, благородне походження, наполегливість над підлеглими, беззаперечена панування над «недворянами» та практична мудрість. Приналежність завжди під загрозою тому її постійно треба підтримувати, щоб уникнути виключення (Rinke 2001). В цьому плані Е. Юнгер наблизився до свого гомерівського ідеалу.

Гомерівського героя також визначає його екстатична, «сп'яніла» поведінка в бою, що межує з інстинктивним поривом (Rinke 2001, 72). У «Сталевих грозах» Е. Юнгер описує моменти штурму, коли солдати діють хаотично, без наказів, але з вражаючою ефективністю, прориваючись до англійських окопів. Воля до знищення — це стан, у якому раціональність поступається первісному імпульсу: «То вже була не війна — то був якийсь прадавній образ». У таких моментах Е. Юнгер бачить відродження античного духу, коли цінності в сучасному варварському світі зникли (Юнгер 2022b, 160–170)

Проте Е. Юнгер не просто копіює гомерівського героя — він створює «нового» Ахілла (Rinke 2001), який перевершує античний прототип. Цей герой здатен переходити між двома світами — сп'янілим станом бою та моментами людяності. Наприклад, у «Сталевих грозах» Юнгер описує епізод із англійським солдатом, який простягає йому фотографію своєї родини, і Юнгер вирішує пощадити його. Цей жест повторюється ще раз (Юнгер 2019b, 79), демонструючи контроль героя над власною кровожадністю. На відміну від Ахілла, який у гніві оскверняє тіло Гектора. Новий» Ахілл виявляє здатність до милосердя,

захищаючи слабших. Це свідчить про етичну трансформацію героїзму: Е. Юнгер додає до нього елемент самоконтролю.

Героїзм Е. Юнгера не завжди відповідає високим стандартам гомерівського ідеалу. У ранніх текстах можна зустріти епізоди, де дії самого Е. Юнгера або його описи ворога виглядають менш героїчними, а подекуди навіть цинічними чи грубими, коли битва постає як полювання (Rinke 2001). Це суперечить класичному принципу, згідно з яким герой потребує рівного супротивника для підтвердження свого статусу: як у Гомера Ахілл бореться з рівним суперником — Гектором. Подібне трактування характерне лише для першої версії «У сталевих грозах» (1920). У пізніших редакціях (1961, 1978) Е. Юнгер ретельно переглядає текст, усуває негативні згадки про ворога та надає йому гідності. Водночас у «Вогонь і кров» образ ворога як здобичі зберігається (Юнгер 2019b, 44), що, ймовірно, пояснюється меншим значенням цієї праці для іноземної аудиторії, адже «У сталевих грозах» є бестселером. Таке редагування свідчить про прагнення Е. Юнгера сформувати образ війни, де і герой, і ворог постають рівними.

В одному з інтерв'ю Е. Юнгера запитали, чому в його ранніх воєнних творах відсутня «гомерівська туга», яка з'являється в есе «Мир» (Junger 1997). У цьому тексті вона виявляється у співчутті до тих, на кого впало справжнє страждання війни: тих, чиї міста було зруйновано, хто загинув у власних домівках, задихнувся від рідкого фосфору, а також до нескінченної черги жінок, дітей і старих (Junger 1948). Е. Юнгер відповів: «Я не можу тужити за полеглими героями світових воєн, а лише за жертвами — і це властиво грецьким трагікам» (Junger 1997). Він вказує на паралелі з давньогрецькою трагедією, де акцент зміщується не на героїчну смерть, а на страждання жертв — тих, хто гине не як герої, а через фатальні обставини, насильство чи божественне свавілля. У «Троянках» Еврипіда туга зосереджена не на подвигах воїнів, а на долі полонених жінок і дітей, які стали жертвами війни.

Очевидно, що звернення до гомерівського героїзму та його відтворення в нових умовах є проявом кризи й одночасно пошуком орієнтирів. Е. Юнгеру бракувало власних метафор для осмислення подій на Західному фронті, тому він звертався до вже наявних зразків — того, що було створено на основі подібного досвіду.

II.3. Героїчний активізм

Як і більшість молоді Європи початку ХХ століття, Ернст Юнгер уявляв війну як велику пригоду. На це впливали романи Карла Мая, Джеймса Фенімора Купера, герої Стендаля (Марі-Анрі Бейля) й Оноре де Бальзака, лицарські саги, а також твори на кшталт «Дон Кіхота» Мігеля де Сервантеса та «Сімпліція Сімпліцісімуса» Ганса Якоба Крістоффеля фон Гріммельсгаузена. Юнгер зростав на тій самій культурній основі, що й багато його ровесників: жага пригод, прагнення романтики й бажання побачити світ у всій його повноті. «Довгий період порядку й закону породжує справжній голод, який ще більше загострюється під впливом літератури»(Junger 1995).

Потреба в героїчному виникла як реакція на кризу, що охопила німецьке суспільство після Першої світової війни. Культ героїзму формувався в моменти глибокої соціальної та культурної нестабільності, коли поняття служіння, обов'язку й місії втрачали здатність надихати. Їхню енергію доводилося штучно стимулювати(Huizinga 1996).

Зіткнувшись із реальною війною, Ернст Юнгер усвідомлює, що вона значно складніша й трагічніша, ніж романтичне уявлення про неї як про пригоду; це усвідомлення прийшло після битви під Лез Епаржем, де він жодного разу не побачив ворога(Юнгер 2022b, 33) .Це спонукає його до інтелектуальних пошуків, намагання осмислити війну і впоратися з її моральним навантаженням. Перша світова війна зірвала завісу романтизму: замість прекрасного лицарства й кінних

атак — шал кулеметів, окопи, артилерія. Це була перша «матеріальна війна», у якій воювали не лише солдати, а й технічні й економічні можливості держав. Саме тому бачення війни у Е. Юнгера набуло форми так званого героїчного активізму (Junger 1995).

Героїчний активізм Е. Юнгера має літературне походження: «героїзм для мене народився більше з літературного досвіду, ніж із реальної та конкретної можливості життя» (Junger 1995). Цю фазу, як він сам визначає у «Робітнику», можна назвати романтичним протестом, для якого характерна ностальгія за втраченою добою, проти чого він у тій же праці виступає (Junger 1932). До 1932 року Е. Юнгер шукав основи героїзму в літературі, але у «Робітнику» він переосмислює цей концепт, і героїзм починає формуватися з конкретної можливості життя.

Його один із улюблених героїв — Дон Кіхот Мігеля де Сервантеса — є прикладом першого «героїчного активіста». Сервантес описує епоху, коли лицарські чесноти втратили сенс, але Дон Кіхот, спонуканий прочитаними лицарськими романами, намагається втілити їх у реальному житті. Аналогічно і Е. Юнгер: його героїчний активізм — це спроба втілити літературну модель героїзму в умовах технічної війни. Дон Кіхот, за Е. Юнгером, є прикладом людини, яка, попри похилий вік і зовнішню «глупоту», відкриває «інший бік нашого світу» — світ ідеалів, що протистоїть раціональному та безплідному існуванню (Junger 1929, 37). Дон Кіхот черпає свої ідеали з лицарських романів, які стають для нього не просто вигадкою, а реальністю, що визначає його дії.

Ернст Юнгер інтерпретує Дон Кіхота як символ «старих дурнів», які, всупереч «жерцям розуму та шарлатанам від науки», зберігають віру в «повноту життя» та «доленосну виставу». Ця віра становить основу героїчного активізму, що Е. Юнгер протиставляє прагматизму сучасного світу. Героїчний активізм у його трактуванні постає як відповідь на кризу модерності, позначену домінуванням раціоналізму, прагматизму й матеріалізму. Література, у цьому контексті, стає не лише джерелом натхнення, а й засобом, який дозволяє індивіду

вийти за межі обмежень сучасності: «...що існує відчуття інших шляхів, окрім головної дороги» (Jünger 1929, 49)

Проте його мета — не буквально відтворити сюжет роману, а знайти мову, якою можливо говорити про героїзм у новій реальності, здійснити пошук зразків для власної творчості: «Я захопився героїзмом, прочитавши *Орlando лютий* Аріосто. Саме ті слова, ці рими, прочитані в перервах між боями, мотивували мене» (Jünger 1997). Саме тому у його воєнних творах спостерігається така виразна естетизація війни. Цей пошук був настільки динамічним і постійною спробою відповісти на питання К. Маркса, що, як писав Гельмут Кізель, Е. Юнгер «не встигав за власними метафорами» (Kiesel 1997).

Важливою рисою світогляду Ернста Юнгера є його літературна зумовленість — прагнення втілювати літературні образи в реальне життя, що іноді набувало комічного характеру. Це проявлялося не лише в його творчості, а й у повсякденні. Так, у щоденниковому записі (дата потребує уточнення, ймовірно, 1920-ті роки) Е. Юнгер згадує, що під впливом творів Жоріса-Карла Гюїсманса запропонував охрестити сина Ернстеля за католицьким обрядом, на що його дружина Грета одразу записала дитину до протестантів (Nevin 1997). Цей випадок відображає характерну рису Е. Юнгера — схильність сприймати життя через призму літератури.

Для Ернста Юнгера література є не лише джерелом натхнення, а й інструментом створення альтернативної реальності, що дозволяє долати обмеження модерності. Його творчість і біографія відображають прагнення втілювати літературні образи в реальному житті, що перетворює героїчний активізм на практичну дію, зумовлену літературою. Е. Юнгер шукає модель героїзму, здатну відповісти на виклики технологізації та масовості, яка згодом кристалізується в концепції «героїчного реалізму».

РОЗДІЛ III. ВІЙСЬКОВА ТИПОЛІГІЗАЦІЯ

У ранній військовій літературі Ернста Юнгера послідовно з'являється образ «нової людини». Цей мотив прямо згадується в таких творах, як «У сталевих грозах» (в усіх редакціях), «Війна як внутрішнє переживання», «Перелісок 125», «Вогонь і кров», «Робітник», а також у політичній публіцистиці. Винятками є лише «Авантюрне серце» та новела «Штурм».

Це пов'язано з тим, що Е. Юнгер відчував певну меланхолію — не через саму війну, а через те, що про неї з часом забувають. Простори битв зникають, життя продовжується. Саме тому він прагнув надати війні позачасового, циклічного характеру, зробити її перманентною. Е. Юнгер посилався на Геракліта та його вислів: «Війна — батько всього і всього цар» (Юнгер 2022а, 51). Протягом багатьох років він не відмовлявся від цієї ідеї, повторюючи: «Війна — міра всіх речей» (Jünger 1997). У Переліску 125, прогулюючись місцями колишніх боїв, Юнгер зауважує, що інакше й бути не може — «матінка природа» відновлює та поглинає все. Поля битв перетворюються на музеї. Проте для Е. Юнгера музеєфікація — це не збереження пам'яті, а, навпаки, ознака занепаду, припинення руху, шлях до «старої крові» (Юнгер 2019а, 162–164).

Саме тому Е. Юнгер відмовляється аналізувати війну в суто політичному чи історичному вимірі. На його переконання, війна виходить за межі лінійного історичного часу. Його увага зосереджується не стільки на самій війні, скільки на фронтівій людині — носієві унікального досвіду, який не підлягає забуттю. Саме цей досвід, на думку Е. Юнгера, визначатиме як сучасність, так і майбутнє. Після війни має постати «нова людина» — сформована фронтом, загартована технікою, здатна існувати в умовах механізованої епохи. Війна, за Е. Юнгером, не припиняє насильство — вона лише відкриває його нову фазу, що триває у вигляді революцій і катастроф (Юнгер 2022а, 92).

Е. Юнгер усвідомлює, що опис війни передбачає її завершення, фіксацію меж події. Але війна, за його відчуттям, не завершилася. Саме тому в оповіданні «Штурм» лейтенант Штурм (альтер его самого Юнгера) відмовляється її описувати (Юнгер 2020а, 46). Не через зневіру і не як жест прощання — а тому, що війна триває, набуваючи нових форм. Е. Юнгер розчаровується в ідеї зафіксувати швидкоплинну мить. Натомість він зосереджується на людях — тих, хто у війні постає як щось завершене, цілісне, структуроване. Саме вони стають рушіями змін.

III.1 Офіцер: синтез розуму та серця.

«В сталевих грозах» (1920–1978) Ернст Юнгер застосовує одну з ключових стратегій зображення героїчного існування — піднесення фронтового офіцера до рівня зразкового піонера та провідника. Такий солдат постає уособленням лицарства, через свою благородну й почесну поведінку щодо ворога. Це резонує з Фрідріхом Ніцше, який протиставляв «мораль рабів» — основу на покорі, слабкості й образі — «моралі панів», яка базується на честі та силі. Лицарське ставлення до ворога, властиве офіцеру Е. Юнгера, є виявом саме цієї «моралі панів». В одному з епізодів «В сталевих грозах» Е. Юнгер описує зустріч з англійським офіцером після інциденту на полі бою: попри війну, обидва демонструють взаємну повагу. Вони спілкуються англійською, згодом французькою, і навіть під час артобстрілу продовжують перемовини, «позначені майже спортивною шляхетністю» (Юнгер 2022b, 70).

Цей епізод ілюструє одну з ключових ідей Е. Юнгера: офіцер здатен бути зразковим лідером, який навіть у найжорстокіших умовах зберігає честь і гідність у ставленні до ворога. Аристократичне ставлення виявляється у тому, як Е. Юнгер і англійський офіцер бачать один в одному не просто супротивників, а рівних, гідних поваги. У «Війна як внутрішнє переживання» він розвиває цю

думку далі, зазначаючи, що саме фронтовики здатні до примирення після війни, адже боротьба для них — це форма життя: «Хіба не ставили ми хрести також і над могилами ворогів?»(Юнгер 1922а, 63).

Варто звернути увагу не скільки на взаємодії між офіцерами, скільки на сам факт порушення правил. Цей діалог, фактично, не мав би відбутися — примирення з ворогом, навіть у такій формі, було порушенням воєнної дисципліни та могло тягнути за собою кару. Подібне порушення встановленого порядку, своєрідний воєнний гібрид, надає Е. Юнгеру рис анархічності та автономності.

У своєму рапорті останній бойовий командир Е. Юнгера, Вільгельм Марквард, згадував, що серед солдатів Е. Юнгер мав репутацію людини, яка свідомо ігнорувала або відкрито відкидала накази командування, якщо вважала їх помилковими(Kiesel 1997, 128). У цьому виявляється спроба Е. Юнгера протистояти безособовості та масовості технократичної війни. Він стверджує право суб'єкта залишатися суб'єктом навіть у межах тотального конфлікту. Якщо говорити ніцшеанським словником, така самовпевненість є актом ствердження життя, а не реактивною відповіддю. Говорячи про Ф. Ніцше у межах Е. Юнгера, то його пасажі використовуються радше для підтвердження власного світоглядного розташування. Іншими словами, Е. Юнгер вільно інтерпретує та адаптує ніцшеанську думку відповідно до власних ідей.

Е. Юнгер прагнув дистанціювати себе від штабних офіцерів. Право претендувати на героїчне, на його думку, мав лише фронтовий офіцер — той, хто безпосередньо впливає на перебіг бою. У його творах саме офіцер зображений як активний суб'єкт війни, здатний вирішити результат битви. Навіть опис смерті фронтового офіцера чи ландскнехта у Е. Юнгера набагато докладніший і символічно насичений, ніж загибель пересічного солдата: «Увесь в крові, він відкинувся назад, поклавши руки на плечі санітара. Ця маленька процесія нагадувала героїчний рельєф... молодий чоловік з чорним волоссям і прекрасним, вольовим, тепер мармурово-білим обличчям(Юнгер 2022b, 278).

У Е. Юнгера простежується зверхнє ставлення до штабних або позафронтових офіцерів. Він іронічно описує комендантів у Кені та сусідніх французьких містах, які, маючи майже необмежену владу, поводитися як місцеві монархи, іноді влаштовуючи між собою комедійні «війни». Е. Юнгер із сарказмом зауважує: «Ми, фронтовики, були новачками і, звісно, нам годі було тут тягатися»(Юнгер 2022b, 68—69). Він підкреслює верхність досвіду реального фронту та владу тилових структур, акцентуючи свою приналежність до воїнів, які дійсно несли тягар війни.

Е. Юнгер зневажав тилову службу. У листі додому в лютому 1917 року він категорично відкинув пропозицію перевестися з фронту, заявивши, що робота серед «тилових свиней» гідна лише «лакеїв» і «підлабузників»(Demant 2008). Для нього принципово важливою була автономія — можливість самостійно приймати рішення, а не бути виконавцем чужих наказів.

Е. Юнгер описує зустріч двох командирів штурмових загонів: «Це знає кожен, хто бачив їх у їхнім царстві — цих володарів окопу з суворими, рішучими обличчями, відважних до нестями... мужі, гідні своєї години, не згадані в жодних зведеннях»(Юнгер 2022b, 227). Він наділяє фронтових офіцерів рисами духовної аристократії: суворість, рішучість, відвага «до нестями» вказують на елітарність, що ґрунтується не на титулах, а на внутрішній силі й здатності панувати в хаосі війни. «Володарі» має аристократичний підтекст, але Е. Юнгер переносить його в модерний контекст, де еліта визначається духом, а не спадковістю.

Для Е. Юнгера носіями героїчного є офіцери, адже саме вони втілюють волю, ініціативу та елітарність — ідеал боротьби. Добровольці-офіцери, як і він сам, свідомо обирають шлях героїчної долі, тоді як ландскнехти або призовники воюють із примусу чи інстинкту, не досягаючи того духовного рівня, який цінує Е. Юнгер. Офіцери в його уявленні — сучасні відповідники античних героїв, тоді як рядові залишаються лише матеріалом для прояву їхньої реалізації.

У всій дивізії Е. Юнгер мав репутацію безстрашного командира, здатного вимагати від своїх підопічних будь-чого, за яким без вагань ішли в найнебезпечніші ситуації (Kiesel 1997, 125). Е. Юнгер по ніцшеанськи бачив у свої підопічних матеріал для величі, бачить у кожному інструмент до досягнення власної мети. Офіцер синтезує у розум та інстинкт: «Розум теж є зброєю, будь-які знамена є бойовими, якщо їх підіймає серце» (Junger 1929, 104). Це також відображає його ніцшеанський погляд на війну як арену самореалізації.

III.2 Ландскнехт: інстинкт над розумом

Для Е. Юнгера ландскнехт не є носієм героїчного, оскільки героїчне у його розумінні — це внутрішній порив постійно перевершувати себе заради досягнення мети. Ландскнехти, натомість, є стихією війни, повністю поглиненими нею. Його принцип — дія заради дії. Він є варваром модерної війни.

Характерними рисами ландскнехтів є авантюризм, зухвалість, лаконічність та брутальність. Вони не є воїнами нового типу, загартованими війною, а радше позачасовими фігурами, що завжди будуть присутні в самій війні (Demant 2008, 93). Єдине, що може стримувати їхню природну агресію, — це дисципліна. Ландскнехт з'являється там, де життя повертається до своїх первісних форм (війни), де виникає первісна людина, бо «тваринне начало ще дримає на дні людського життя» (Юнгер 2022а, 15,63).

Дисципліна є властивістю, що приходить від офіцерів-фронтовиків, оскільки лише вони здатні оволодіти цією стихією. У «Переліску 125» до Е. Юнгера на службу потрапляє Отто, і Е. Юнгер відгукується про нього так: «Він був хорошим воїном, але поганим солдатом, мав потяг до авантур і непослуху...». Е. Юнгер зазначає, що для таких людей у нього завжди є багато роботи (Юнгер 2019а, 175–176). Це вказує на здатність офіцерів впоратися зі стихією.

Е. Юнгер безумовно відчував певну близькість до типу ландскнехтів, що є очевидним через його захоплення ними у праці «Війна як внутрішнє переживання» та через моменти, де він асоціював себе з вожаком ландскнехтів «В сталевих грозах»(2022b, 221). Він описує небезпечні авантюрні вилазки на «нічийну» землю, які стали частиною його досвіду. Однак ці дії, насправді, були відповіддю на «одноманітне окопне існування», що супроводжувалося нудною і виснажливою роботою(Юнгер 2022b, 102,221) Проте це свідчить і про авантюрний дух Е. Юнгера і мало б надати йому більш героїчного образу.

Варто зазначити, що якби Е. Юнгер справді був або прагнув бути цим типом солдата, він навряд чи залишив би після себе письмову спадщину. У «Перелісок 124» він описує зустріч із такими воїнами: солдат на ім'я Флобер розповідає про денні виходи на нічийну землю — зазвичай ці операції відбувалися вночі. Повертаючись назад, вони йшли полем у повний зріст, настільки зухвало, що це приголомшило обидві сторони — ніхто не встиг вчасно відкрити по них вогонь(Юнгер 2019a, 157). Цей епізод ілюструє не лише безстрашність таких солдатів, але й їхній спосіб взаємодії з війною — спосіб, що суперечить традиційним уявленням про дисципліновану військову поведінку.

Досконалим у війні для Е. Юнгера був ландскнехт. Досконалість, за його розумінням, — це «відповідність речей їхній власній формі». Саме ця гармонія між сутністю та формою — робить ландскнехта естетично привабливим. Його образ віддзеркалює внутрішню войовничу природу. У ньому зовнішнє й внутрішнє перебувають у дзеркальній відповідності, створюючи завершений тип(Юнгер 2022a, 68).

Ернст Юнгер підкреслював, що ландскнехт не був уособленням героїчного ідеалу своєї доби — йому було байдуже до ідеалів. Його не надихала вірність Батьківщині чи ідеологічні переконання, як того вимагала патетика вільгельмівського періоду(Шпорлюк 1998, 363). Ландскнехтом керувала жага пригод, вигоди, особистого зиску. Він був прагматичним індивідуалістом, для якого війна була радше ремеслом, ніж сакральною місією. Проте за необхідності

він міг стати героєм — не в моральному чи ідеологічному сенсі, а через реалізацію своєї войовничої натури в бою.

Ландскнехт є естетичне втілення в дії. Момент дії, в якому виявляється внутрішня суть ландскнехта. Його поведінка інстинктивна, стихійна, не раціоналізована. Саме така пристрасть до боротьби, хоч і позбавлена історичної рефлексії, може, за Е. Юнгером, стати проявом «світового духу» у гегелівському сенсі(Юнгер 2022а, 69) — рушієм змін, що формує історію без усвідомленої мети.

Е. Юнгер пише: «...ідея, що матерія є ніщо, а дух — усе, та ідея, на якій лише й тримається велич людини, перетворювалася ними на парадокс»(Юнгер 2022а, 78). У контексті війни матерія(гармати, снаряди, кулі тощо) сама по собі не має жодної цінності. Натомість «дух — усе» означає, що справжня сила криється у внутрішній стійкості, волі та рішучості. Парадокс полягає в тому, що Перша світова війна — це явище максимально матеріальне: технічне, механічне, безособове. Вона, здавалося б, мала заперечити значення духу, але натомість лише підтверджує його, нехтуючи самою матеріальністю. Як зазначає Юнгер: «ці ревучі сталеві грози, як би вони не лютували, є лише машинерією, лише театральними кулісами, що набували свого значення виключно завдяки виставі, яку грала перед ними людина»(Юнгер 2022а, 75). Цей момент Е. Юнгер розвиває у своїй публіцистичній статті «Технічна битва». Він усвідомлює — не можна зводити до одного знаменника матеріальні й духовні сили. Слабка технічна мобілізація у Німеччині компенсувалася за рахунок спротиву духу(Junger 1925а). Вказуючи на масштабні втрати, Е. Юнгер приходить до важливого висновку: техніка має слугувати духові, а не протистояти йому.

Е. Юнгер підкреслює максимально продуктивний тип. Е. Юнгер поступово відходить від культу розуму й переходить до утвердження серця — метафори пристрасті, інтуїтивного імпульсу. Війна в цьому контексті постає не як причина, а як форма вираження внутрішнього стану. У світі варварства культ мозку стає непридатним: він паралізований страхом, а отже заважає дії(Юнгер 220b, 244).

Просвітницька віра в розум як вищий інструмент пізнання світу втрачає свою силу в зіткненні з реальністю фронту. Розум не здатен ані зрозуміти, ані контролювати стихійний, варварський світ війни. Натомість ландскнехт, не обтяжений раціональними сумнівами чи страхом, діє під впливом пристрасті — і саме це робить його ідеальним носієм войовничого настрою.

Ідеї Анрі Бергсона, викладені в його праці «Творча еволюція»(2010), де він протиставляє інтелект та інстинкт, що найкраще репрезентують юнгерівського ландскнехта. Інтелект за своєю природою не здатен до повного розуміння життя, тоді як інстинкт, навпаки, є його безпосереднім виявом. Якщо інтелект сприймає світ через призму механіки, то інстинкт функціонує у злагоді з життям, діючи природно й цілісно(Анрі Бергсон 2010, 176). З точки зору Е. Юнгера ландскнехт постає саме як втілення цього інстинктивного начала. Він не прагне підпорядкувати чи пояснити жах війни, а живе в ньому, як у своїй стихії.

Розходження між інстинктом та інтелектом, про яке говорить Анрі Бергсон, у Ернста Юнгера набуває форми радикальної відстороненості ландскнехта від раціонального мислення. Згідно з А. Бергсоном, інтелект не може охопити інстинкт, адже інстинкті не може бути представлений мовою інтелекту»(Бергсон 2010, 176). Для ландскнехта це означає, що його героїчний порив — його серце як рушій — не підлягає раціональному аналізу. Він є чистим, безпосереднім проявом життя. Ландскнехт у Е. Юнгера навмисне ігнорує розрив між інстинктом і розумом, обираючи органічну дію, у якому він не аналізує, а живе. Він не стоїть над реальністю, як інтелект, що прагне все пояснити й розділити на частини, — він перебуває всередині цієї реальності як її найчистіший вияв. У цьому й полягає його перевага як типу — у втіленні інстинктивного начала, що протистоїть раціоналізованому світові, який Е. Юнгер засуджує як слабкий і відірваний від справжнього. Війна, яка руйнує старий світ буржуазних цінностей, доводить неспроможність інтелекту їх підтримувати, що породжує лише нові розчарування. Тому для Е. Юнгера, настав час звертатися не до формального

розуміння життя, а до самого життя, бо так відкриється буття, яке ще незіпсуте мисленням (Junger 1929, 72).

III.3. Буржуазний фронтовик

Це перший прояв критики Е. Юнгером масового суспільства та буржуазної ментальності, яка вже простежується в його ранніх творах, зокрема «У сталевих грозах» (1920) та «Війна як внутрішнє переживання» (1922). Такий тип солдата, що не обирає війну свідомо, а потрапляє на фронт з обов'язку, — уособлює пасивність і залежність від «культу розуму», який Е. Юнгер пов'язує з бюргерством.

Він змальовує солдатів, які «висиджують у вирвах» (Юнгер 2022b, 112), охоплених внутрішнім невдоволенням, що нерідко призводить до дезертирства або уникнення бою. Е. Юнгер критикує буржуазне виховання, яке паралізує людину перед лицем стихії війни, бо розум шукає безпеки й комфорту, а не виклику чи героїчного пориву.

У пізніших творах, як-от «Тотальна мобілізація» (1930) чи «Робітник» (1932), ця критика розшириться. Проте вже в ранніх роботах Е. Юнгер інтуїтивно намацує цей контраст між пасивним бюргером і активним, войовничим типом людини.

Ландскнехт виступає повною протилежністю буржуазному він втілює інстинкт («серце») на противагу інтелекту («розуму»). Його ентузіазм до війни, пристрасть до бою заради самого бою, різко контрастує з пасивністю та неготовністю, відображаючи глибоке протиставлення віталістичного буржуазному комфорту.

Офіцер той, хто поєднує інстинкт і інтелект. У своїх мемуарах він зображує себе як командира, що керує «доступним матеріалом», які «не здатні скласти

уявлення про те, що відбувається» і не несуть у собі героїчного потенціалу. Воля командирів реалізується через масу, але сам офіцер стоїть над нею: він — той, хто синтезує розум (стратегію) і серце (бойовий дух).

Але це не значить, що вони позбавленні бажання комфорту, він на них теж впливає і доволі сильно, але через ніцшеанське самоперевернення може його долати. Е. Юнгер доволі часто сумує за своїм бліндажем – єдиним безпечним, а від того і затишним місцем у тогочасних умовах війни(Юнгер 2022а, 30–43).

Буржуа знає лише «оборонну війну», бо він відірваний від воєнної стихії. «Стіни культу розуму» уособлюють критику буржуазного порядку, який Е. Юнгер у «Тотальній мобілізації» описує як такий, що підміняє стихійність економічними й технічними механізмами(Юнгер 2020с, 12). Для бюргера перемога техніки — перемога комфорту, а не шлях до героїчного самоствердження. У «Робітнику» він передбачає неминучий крах цієї «стіни», за якою техніка перестає бути інструментом буржуазного контролю й починає диктувати власну логіку — логіку, що несумісна з ідеалами комфорту та обережності.

III.4 Авіатор: синтез техніки та людини

Під час Першої світової війни держави ще вступали в бій з кавалерійськими дивізіями, однак технічний прогрес швидко зробив їх застарілими: вершники опинилися в траншеях поруч із піхотою. Натомість небо стало новим простором героїчного — пілоти-винищувачі вступали в повітряні двобій не заради масового знищення, а як у змаганні майстерності, відваги й індивідуальної честі. Авіаційні бої стали винятком у загальному образі війни як безособової м'ясорубки з масовою та анонімною смертю. Іронія, на яку звертає увагу Джон Морроу, полягає в тому, що саме новітні технічні досягнення сприяли відродженню архаїчних уявлень про війну як шляхетне змагання, лицарську

честь і героїчну індивідуальність. Саме тому авіаційні наративи того часу частіше мають героїчне звучання (Morrow 1982, 1).

Ще під час Першої світової війни Е. Юнгер намагався приєднатися до військово-повітряних сил, подаючи заявки на переведення з піхоти до авіаційного корпусу в 1916 і 1917 роках, але вони були відхилені (Kiesel 1997). У 1926 році він знову прагнув здобути досвід пілотування, які проте провалив (Nevin 1997). Е. Юнгер цінував індивідуальність і автономність, яку надавала служба в повітряних силах. Можливо, саме тому Е. Юнгер з захопленням описував штурмові дії, які перетворювалися на своєрідний афективний, діонісійський екстаз, що не потребує командування, а лише чіткої мети.

У «Перелісок 125» авіатори постають як особливий тип війська, який автор описує як представників «нової раси». Ця концепція ґрунтується на їхній винятковості, що проявляється в ретельному відборі, характері та способі життя. Е. Юнгер пише: «Вони були відібрані з величезної армії, яка там попереду лежала під безперервним вогнем, і являли собою еліту, яка об'єднувала потяг до найхоробріших форм війни.» (Юнгер 2019а, 169). Авіаторів поєднують давні лицарські традиції з модерним світом. Цей дух лицарства, успадкований через покоління, гармонійно поєднується з технологічною майстерністю авіаторів. Авіатор — це тип, що поєднує протилежні якості: «Це передбачає існування раси, в якій поєднується холодний розсуд та полум'яне серце» (Юнгер 2019а, 171).

Однією з найхарактерніших рис авіатора є солідарність із ворогом (Юнгер 2019а, 172). Солідарність набагато ближча, ніж те, що Е. Юнгер намагався продемонструвати у окопній боротьбі. Це відчуття спільності виникає не на ґрунті політики чи національності, а через приналежність до одного «аристократичного» стану об'єднаної мистецтвом авіаційного бою, лицарським кодексом честі та визнанням майстерності, де війна набуває рис дуелі, що найяскравіше проявилось у випадку з похованням Манфреда фон Ріхтгофена,

коли війська Антанти вшанували його з гідністю, залишивши на вінку напис: «Нашому хороброму та гідному ворогу»(Robbie 2016).

Він пророкує їм лідерську роль у майбутній Європі. Авіатори втілюють синтез старого духу лицарства та нової технічної доби, стаючи носіями сили, здатної організувати новий порядок. Як формулює Е. Юнгер: «Машина є відлитим у сталь інтелектом народу», вона не знищує людину, а надає форму новій расі, що засвоїла її як продовження своєї волі(Юнгер 2022а, 131).

Е. Юнгер вірить, що саме екстремальний досвід війни формує нового типу людину яка здатна стримати тиск нової доби.

РОЗДІЛ 4. КРИТИКА ВЕЙМАРСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ. ФОРМУВАННЯ ТИПУ «ФРОНТОВИКА». КОНЦЕПТ «НОВОГО НАЦІОНАЛІЗМУ». КРИТИКА НСДАП.

IV. 1. Критика Веймарської республіки

Ернст Юнгер, як ветеран Першої світової війни, сприймав Листопадову революцію 1918 року як глибоко травматичну подію, що зруйнувала його світогляд, сформований на фронті. Повалення монархії, встановлення республіки, а разом із ними — хаос і насильство, стали для нього символами краху старого порядку. У спогадах Е. Юнгер описує епізод у Ребурзі, коли його віллу обшукували озброєні люди. Йому пощастило вижити, хоча багато офіцерів, які поверталися з фронту, були вбиті(Kiesel 1997). Цей досвід уособлював для Е. Юнгера руйнування військової дисципліни та ієрархії — засадничих елементів його ідентичності. Період революції 1918–1919 років, а також наступні роки були позначені збройним протистоянням силами революційними силами.

Для Е. Юнгера революція 1918 року стала не лише політичним переворотом, а й глибокою кризою. Е. Юнгер почувався «обдуреним» історією, оскільки його ідеали, сформовані війною та прагненням до національної єдності, були знецінені пацифізмом і демократичними гаслами нової республіки. Революція, з його точки зору, не стала актом відродження, а навпаки прискорила розпад суспільного ладу. Цей досвід перетворився для Е. Юнгера на джерело глибокого відторгнення Веймарської республіки, яку він сприймав як символ хаосу, слабкості та національного приниження.

Економічна нестабільність Веймарської республіки, зокрема гіперінфляція 1923 року, стала ще одним вагомим чинником, що посилював критику Е. Юнгера. У цей період німецька марка стрімко знецінювалася, Інфляція знищила заощадження середнього класу, до якого належала й родина Е. Юнгера, спричинивши масове зубожіння. У своїх статтях Е. Юнгер змальовує суспільство, де панують грабіжники шахраї, біржовики, лихварі, тоді як традиційні професії, покликані зберігати «ідеальні блага народу», занепадають (Junger 1923, 4–7).

Ця економічна катастрофа ще більше загострила антибуржуазні настрої Е. Юнгера, який у матеріалізмі та фінансових спекуляціях вбачав симптоми моральної деградації суспільства. Гіперінфляція не лише підірвала довіру до республіканської влади, а й створила родючий ґрунт для радикальних ідеологій, що обіцяли відновлення порядку та національної величі.

У свідомості Е. Юнгера Веймарська республіка стала символом безсилля ліберальної демократії перед обличчям кризи, що лише поглиблювало його антидемократичні переконання. Він писав, що революція 1918 року «нічого не принесла» і лише спричинила руйнування Німеччини. Парламентаризм Е. Юнгер вважав слабкою і неефективною системою, непридатною для подолання кризи, у якій опинилася країна після війни (Junger 1923).

Він симпатизував авторитаризму, вбачаючи в ньому засіб подолання слабкості Веймарської республіки. Його зацікавлення націоналізмом, зокрема

виступами Адольфа Гітлера, яких він слухав у Мюнхені в 1923 році, свідчить про прагнення до оновлення Німеччини. Для Е. Юнгера націоналізм і свастика втілювали силу, що могла протистояти лібералізму та пацифізму, з якими він асоціював молоду республіку (Junger 1923, 4).

Військовий досвід став фундаментом для його публіцистичної критики. Він бачив війну, розглядаючи її як простір дисципліни, героїзму та національної єдності. Веймарська республіка з її пацифістським дискурсом і демократичними принципами суперечила його мілітарним ідеалам. Участь у Рейхсвері стала для нього способом частково подолати екзистенційну кризу, викликану революцією, а також забезпечити себе. Офіцерський корпус уособлював зв'язок з довоєнними цінностями, такими як честь, дисципліна і патріотизм. Ці ідеали були для Е. Юнгера більш прийнятними, ніж відсутність порядку й стабільності в умовах політичної нестабільності Веймарської республіки, що загрожувала житті і самому Е. Юнгеру.

Критика Веймарської республіки не була ізольованою, а відображала ширші суспільні настрої. Антибуржуазні, антиліберальні та антипарламентаристські ідеї були популярними серед консервативних і націоналістичних кіл Німеччини 1920-х років. Економічна нестабільність, приниження Версальським договором і політична фрагментація підірвали довіру до республіки. У цьому контексті радикальні рухи, зокрема націонал-соціалізм, здавалися привабливою альтернативою.

Він як і багато інших, бачив у націоналістичних рухах потенціал для національного відродження Німеччини. Його захоплення А. Гітлером у 1923 році було зумовлене не лише особистими симпатіями, а й прагненням знайти силу, здатну подолати кризу республіки. Пізніше Е. Юнгер (1926а) навіть виступав за союз націоналістів і комуністів, що свідчить про його пошук радикальних рішень для суспільних проблем. Це відображає його переконання, що для відновлення порядку і стабільності в Німеччині необхідно було вдаватися до крайніх заходів, навіть якщо вони суперечили звичним політичним діям.

IV. 2. Фронтний солдат і фронтний рух: нова людина та політична візія Ернста Юнгера

«Нові форми повинні бути укріплені кров'ю, і влада повинна опинитися в сильній руці. Війна — велика школа, і нова людина буде нашого штабу», — писав Ернст Юнгер у «Війна як внутрішнє переживання» (2022b, 92), ще до початку своєї активної політичної діяльності, яку він розгорнув найбільш активно у 1925 році. Цей вислів найбільш виразно втілює «фронтний рух» або «новий націоналізм», що його запропонував Е. Юнгер, як відповідь на внутрішні кризи Німеччини. Ветерани війни (фронтники) вважали, що саме вони мають право керувати країною, бо фронтне братство уособлювало ідеал народної єдності, що стоїть вище за класові відмінності. А владу захопили люди, які ігнорували спільне благо, що спричинило безлад і викликало обурення серед фронтників (Мартінов 2016, 413).

У політичній публіцистиці Ернста Юнгера центральне місце посідає образ фронтного солдата — «нової людини», що постала з досвіду війни. Війна для Е. Юнгера не просто історична подія, а глибокий онтологічний зсув, який породжує нову форму людської суб'єктності. Вперше цей образ чітко артикулюється в його публіцистиці 1925–1927 років, де фронтний солдат постає як носій нової свідомості, сформованої бойовим досвідом. Простежується очевидна схожість між Ернстом Юнгером і Філіппо Томмазо Марінетті, який прославляв ардіті як нову футуристичну «расу». Однак між ними є суттєва різниця: Е. Юнгер зосереджувався на реальному фронтному досвіді, тоді як для Марінетті окопне життя було другорядним — він використовував його як матеріал для літературного втілення свого футуристичного бачення (Benedetti 2012, 231). Ще вагомішою є відмінність у ставленні до військової дисципліни. Ардіті, подібно до ландскнехтів, зневажали усталені військові структури й сувору дисципліну,

сприймаючи їх як обмеження (Benedetti 2012, 231), тоді як Е. Юнгер надавав перевагу автономії фронтового офіцера, але не відкидав дисципліну.

Ардіті, як і німецькі штурмовики, якими захоплювався Ернст Юнгер, були штурмовими групами. Однак, на відміну від ардіті, для Е. Юнгера дисципліна мала ключове значення — саме вона дозволяла приборкати стихійність і хаотичну натуру воїнів. Під час штурмів, які Е. Юнгер порівнює з «архаїчними образами», проявляється ця стихійність — хаотична, неконтрольована, але спрямована на мету. Для Юнгера вона є виявом первісної сили, постійно присутньої в людині, подібно до духу ландскнехтів. Те, що Марінетті називає футуристичним (ардіті) — тобто новим, здатним зруйнувати старий порядок і трансформувати світ, — для Е. Юнгера є позачасовим. Він вважав, що війна вже зруйнувала старий порядок своєю технологічною тотальністю, а тому завдання полягало не в руйнуванні, а в адаптації до нового руху технічного світу. Е. Юнгер шукав новий тип людини, здатний пристосуватися до умов епохи, де технологія не лише продемонструвала силу знищення, а й вивільнила стихійні сили. Під «вивільненням» мається на увазі їхня видимість. Отже, ардіті в інтерпретації Е. Юнгера були б подібними до ландскнехтів: брутальними, агресивними, цинічними, інстинктивними — продуктивними для війни, але навряд чи придатними для нової доби.

Важливо, що фронтовий солдат — це не просто учасник бойових дій, а той, хто свідомо сприймає фронт як трансформативне випробування: «Фронтовий солдат — це не просто досвід перебування на фронті, а позиція щодо цього досвіду» (Junger 1925a). Фронтовики — це не лише ветерани, а носії нової свідомості. Вони приймають епоху такою, якою вона є, і діють, спираючись на наявні можливості, замість того, щоб занурюватися в ресентимент минулого. Ернст Юнгер прагне подолати травматичність поразки у війні, наголошуючи, що війна дала значно більше — досвід адаптації до екстремальних умов, з якого народжується нова людина.

У середині 1920-х років він усвідомлює, що «дух фронту» неможливо відтворити у ветеранських організаціях через їх ідеологічну роздробленість. Це підштовхує його до ідеї фронтового руху («нового націоналізму»), який не є політичною партією, що залежить від голосів, а воєнізованою спільнотою, заснованою на дисципліні, ієрархії та харизматичному лідерстві: «Фронтовий рух має очолювати фронтові офіцери, які здатні підтримувати фронтову дисципліну»(1925b). Такий лідер спирається не на інституційний авторитет, а на особистий досвід і компетентність — ієрархія в цьому випадку набуває гнучкості й залежить від реальної здатності діяти, а не від формального статусу.

У статті «Механізована війна» Е. Юнгер зображує війну як технічне випробування, що демонструє нищівну силу зброї, проте водночас підкреслює перевагу людського духу над технікою. Він пише: «Героїчні цінності — це не цінності успіху, а позиція» (1925с, 29). Така позиція протиставляється утилітарному мисленню, згідно з яким перемога важливіша за саму здатність утримувати рубіж. Саме цю героїчну настанову Юнгер згодом назве «героїчним реалізмом». Оборона «Переліску 125», попри її тактичну незначущість, набуває для Е. Юнгера символічного виміру: вона уособлює героїчну позицію, де жест спротиву важливіший за результат. Порівнюючи цю позицію з «продірявленим полковим знаменом»(Юнгер 2019, 226). У цьому випадку саме жест, а не результат, набуває вищої цінності — і саме він є справжнім проявом героїзму: ... «число нічого не варте супроти цінності, і того, що цінність тріумфує над будь-яким знищенням»(Юнгер 2020, 148).

Олівер Демант зазначає, що солдати у «Перелісок 125» зазнають феноменологічної модифікації, яка проявляється в новому погляді на війну через синтез людини та машини(Demant 2008, 105). Цей синтез, хоча й чітко простежується, проте не є новим, а вже з'являється у ранніх працях. У «Переліску 125» Е. Юнгер відходить від екзальтації індивідуального героїчного досвіду, характерної для його ранніх творів. Це спонукало його до ідеї колективного

«фронтового руху», який мав утілити фронтовий дух у суспільно-політичній формі.

Політичний вимір цих ідей проявляється у статті «Революція та фронтовий солдат», де Ернст Юнгер критикує Листопадову революцію 1918 року як «псевдореволюцію». Натомість фрайкори, на його думку, є справжніми носіями фронтового духу (Junger 1925d). Для Юнгера фронтовий солдат виступає силою, що протистоїть суспільному розладу, спираючись на досвід війни як джерело своєї сили.

Фронтовий рух запропонований Е. Юнгером базується на перенесенні моделей військової організації в цивільну сферу. Це ключова риса його творів націоналістичної фази. У воєнних творах Е. Юнгера чітко простежуються колективістські тенденції. На фронті солдати створювали свою групову ієрархію, що функціонувала паралельно офіційній вертикальній структурі армії. Ця неформальна ієрархія ґрунтувалася на спільному досвіді, дисципліні та взаємній довірі, братерстві. У таких групах фронтові солдати відчували суб'єктивне звільнення від зовнішнього контролю, перебуваючи всередині великої військової ієрархії.

IV.3. Концепція «нового націоналізму»: синтез фронтового досвіду та робітничого елементу

Націоналізм Е. Юнгера формувався під впливом французької традиції, зокрема ідей Моріса Барреса. Концепція «інтегрального націоналізму» М. Барреса з її акцентом на культ спільноти, жертвність і протиставлення індивідуалізму стала основою для юнгерівського «нового націоналізму» (Nevin 1996, 90), що виростав із фронтового досвіду. М. Баррес прагнув розрізнити націоналізм і національність, наголошуючи, що націоналізм не просто культурна чи етнічна приналежність, а реакція на втрату зв'язку з історією та

землею(Stefanie 2004, 28). У цьому ключі націоналізм постає як пошук нової ідентичності.

Водночас Освальд Шпенглер запропонував модель інтуїтивного, осмислення історії. Його ідея, що людський досвід слід інтуїтивно осягати, а не зводити до якось системи(Swer 2019), що перегукується з юнгерівським уявленням про війну як трансформативний акт, що оголює суть людського буття. Синтез впливів М. Барреса й О. Шпенглера сприяв формуванню концепції «нового націоналізму» ідеології, що рішуче протиставлялася лібералізму, пацифізму та Веймарській республіці(Nevin 1997).

Як зазначає Стефані Аренд, політична публіцистика Юнгера ґрунтується на утопічному уявленні про «нову людину» — вольового, рішучого та передбачливого суб'єкта, здатного діяти в умовах кризи модерності. Спроба чітко визначити, що саме становить «новий націоналізм» у його інтерпретації, а також встановити його точне місце в ідеологічному спектрі міжвоєнної Європи, залишається складним завданням через амбівалентність і динамічність самого поняття(2004, 25).

У середині 1920-х років Ернст Юнгер модернізує образ фронтового солдата, який був центральним у його ранніх публіцистичних текстах. І формує новий тип солдата-робітника. Ця еволюція свідчить не лише про зміну тематичних акцентів у бік соціальної й економічної мобілізації, але й про намагання створити ідеологічний синтез правих і лівих політичних елементів у межах нової націоналістичної парадигми. У статті «Об'єднуйтесь!» Е. Юнгер закликає до створення єдиного націоналістичного фронту, в якому різні суспільні групи об'єднуються для досягнення спільної мети: «Солдати — у ролі вождів у боротьбі за владу, робітники — у боротьбі за економічне лідерство. Завдання — перемога духу над машиною»(Junger 1926a, 79). Цей заклик до синтезу різних соціальних сил відображає його прагнення об'єднати воєнізовану дисципліну та економічну мобілізацію для формування нової націоналістичної ідеології, яка б протистояла як лібералізму, так і надмірному технічному «прогресу».

Поворотним моментом у формуванні концепції «нового націоналізму» стає знайомство Е. Юнгера восени 1926 року з Ернстом Нікішем — теоретиком націонал-більшовизму, який намагався поєднати антибуржуазний націоналізм із елементами соціалістичної доктрини. Ідеї Е. Нікіша, спрямовані на подолання ідеологічної поляризації між «капіталістичним Заходом» і «комуністичним Сходом»(Kiesel 1997, 293). Це вплинуло на юнгерівський проект політичного синтезу. У марксистському робітничому русі Е. Юнгер виявляє націоналістичні елементи зокрема, у формі прагнення до органічної єдності з нацією. Найбільшу загрозу для Німеччини, він убачав у поширенні інтернаціоналізму. На його переконання, справжнє життя не може існувати в умовах абстрактних побудов; воно вкорінене виключно в «материнському ґрунті» нації(Junger 1926a, 78). Е. Юнгер стверджував, що лише кровна спорідненість здатна вберегти народ від розчинення в безликій масі(Nevin 1997).

«Новий націоналізм» на відміну від традиційного романтичного чи реакційного націоналізму, пропонує модель націоналістичної революції, яка зосереджена на майбутньому, а не на ретроспективному погляді на минуле. У його концептуалізації націоналізм стає не просто опором зовнішнім чи внутрішнім загрозам, а футуристичним проектом, спрямованим на створення нової держави. Який отримує своє найбільш чітке формулювання у статті «Новий націоналізм» (січень 1927а року).

Е. Юнгер підкреслює важливість участі робітників у націоналістичному русі. Він стверджує, що робітники, на відміну від демократичних, парламентарних чи пацифістських сил, мають стати важливою рушійною силою націоналізму. Е. Юнгер проголошує:

Новий націоналізм — це центральний рух нашого часу, до якого має приєднатися кожна організація... Слово «бюргер» втратило свою вартість. На політичну сцену виходить новий стан — робітничий. Це — четвертий стан(Junger 1927a, 95)

Е. Юнгер надає робітничому класу нову роль у націоналістичному проєкті, намагаючись вирвати їх з марксистського дискурсу, перетворюючи їх на активних учасників революційного руху, що сприяють перетворенню суспільства та держави.

Концепт «солдата-робітника» його націоналістичного періоду слід чітко відрізнити від марксистського поняття пролетаріату і від майбутнього Робітника(1932). Він не ототожнюється з класовою боротьбою в рамках історичного матеріалізму і поки не є планетарним явищем, а реалізується в межах Німеччини. Радше, мова йде про кровно-культурну спільноту всіх, хто працює в межах нації й задля нації, незалежно від їхнього становища в класовій ієрархії. Націоналістична ідея культурної ідентичності, сформульована Е. Юнгером, зводиться до віталістичної моделі: нація розглядається як живий організм, чия єдність та життєва сила ґрунтуються не на раціональних чи історичних аргументах, а на ірраціональному відчутті спільності, яке неможливо ані логічно обґрунтувати, ані спростувати(Nevin 1997). «Новий націоналізм» є спробою не повернення до традиційного етнічного або расового націоналізму, а його переозначення через форму робітничого руху, у якому найважливішим є функціональна мобілізація заради національного проєкту.

«Новий націоналізму», на переконання Е. Юнгера, може бути реалізований лише в авторитарній політичній формі, здатній подолати ресентимент і роздробленість, успадковану від ліберальної Веймарської республіки. Е. Юнгер прямо звертається до прикладу фашистської Італії, в якій бачить модель держави, здатної реалізувати синтез націоналізму та соціальної інтеграції(Junger 1927a, 98).

Ключовими тезами «нового націоналізму» стають: створення сильної армії як засобу національного самоствердження; встановлення авторитарної влади як передумови політичної єдності; переосмислення робітника як носія

національного духу, а не лише соціального інтересу; подолання буржуазного індивідуалізму й заміна його органічною спільнотою.

Щоб здійснити проект «нового націоналізму», Е. Юнгер розробляє тип солдата-робітника. Це не просто поєднання військового та трудового начала; йдеться про архетип нової доби, в якій війна й праця інтегруються в єдиний, тотальний процес мобілізації, що охоплює як фронт, так і тил, як політичне, так і економічне життя.

Солдат-робітник у Е. Юнгера виступає як онтологічна функція в межах технічної системи, що структурує реальність. Цей суб'єкт діє анонімно, строго дисципліновано, з повним підпорядкуванням вищому порядку, позбавлений індивідуалістичних рис буржуазної епохи. Його активність не є проявом свободи чи морального вибору, а виконанням обов'язку, що впливає з логіки техніки, а не моралі. «Новий націоналізм стає технічним завданням, яке може виконувати «солдат, який одночасно є робітником»(Junger 1927a, 96)

У концептуальному полі «робота» перестає бути суто економічною діяльністю або засобом отримання доходу. Її сенс не зводиться до генерування прибутку чи забезпечення заробітної плати, вона набуває символічної та політичної ваги, стаючи жертвою, вкладеною в ім'я нації. У праці, як і у війні, реалізується форма служіння, і саме тому праця, за Е. Юнгером, завжди має військове значення: «Кожне торкання машини рівносильне пострілу у ворога, а кожен робочий день армійському маршу»(Junger 2001, 123).

У цьому закладене ключове переконання Е. Юнгера: робітник, як і солдат, виконує мобілізаційну функцію у великій технічній машині нації. Праця стає формою дисципліни, інструментом формотворчої сили, що підкоряється вищому політичному завданню — утвердженню нової державної форми. Е. Юнгер руйнує класичні опозиції між війною та миром, фронтом і заводом, трансформуючи виробничу діяльність у форму військової готовності.

Це наближає нас до розгортання ідеї Робітника(1932), однак на цьому етапі (1926–1930) йдеться про революційний проект: сформувати нову спільноту, що мислить і діє в категоріях фронтової дисципліни, індустріальної форми й національної тотальності.

«Новий націоналізм» був «наївним» від самого початку(Kiesel 1997). Відкидаючи політичну діяльність як буржуазний прояв, цей напрям не сформулював чіткої політичної програми. Кнут Зонтгаймер чудово охарактеризував цей рух, як різновид націоналізму що не запропонував конструктивної програми для нації, обмежившись лише запереченням сучасного світу; його бачення державного устрою ґрунтувалося на моделі військової ієрархії, де громадянські свободи поступалися місцем жорсткій дисципліні, а ідеал громадянина уособлювався не буржуа, а фронтовиком-робітником(Зонтгаймер 2009, 117). Безпартійність «нового націоналізму» від початку виявилася нереалістичною. Відмова від партійної організації, ймовірно, стала однією з причин, чому багато учасників згодом приєдналися до партійного руху НСДАП. Е. Юнгер екстраполював фронтовий досвід на політичний контекст, порівнюючи його зі стихійними штурмами, де не команда, не наказ, «а сама мета вказувала напрямом...»(Юнгер 2019b, 88). Однак надмірна ставка на стихійний елемент, що не враховував реалій тогочасної політики, означала, що, хоча боротьба за владу у полях Фландрії могла б реалізувати юнгерівський «новий націоналізм», в реальній політичній боротьбі цей підхід виявився малоефективним.

Е. Юнгер зазнавав організаційного тиску. Йому закидали зневагу до організації та відсутність практичного політичного проекту. Його метафізична політика героїзму, фронтового досвіду та символічної трансформації німецької нації видавалася критикам відірваною від реальності. Особливо жорсткою була реакція самих націонал-соціалістів.

IV.4. Критика націонал-соціалізму та ідеологічна дистинкція «нового націоналізму»

Від початку своєї політичної активності Е. Юнгер виявляв інтерес до нових форм праворадикального націоналізму, які формувалися у Німеччині в умовах політичної турбулентності після Першої світової війни. У 1923 році Юнгер перебував у Мюнхені, де відвідував сестру та спілкувався з генералом Еріхом Людендорфом. Саме в цей період він уперше почув виступ Адольфа Гітлера на масовій політичній маніфестації в залі цирку «Кроне»(Kiesel 1997, 273) . На тлі революційної риторики А. Гітлера, його харизми та апеляції до ветеранів війни, Е. Юнгер тимчасово наблизився до націонал-соціалістичного руху. У програмній статті «Революція та ідея» (1923) він не лише виявляє підтримку революційного духу часу, але й символічно наділяє цю революцію прапором свастики.

У середині 1920-х років зв'язки Е. Юнгера з націонал-соціалістами були досить інтенсивними. У січні 1926 року він надсилає примірник своєї книги «Вогонь і кров» із присвятою: «Національному вождю Адольфу Гітлеру!» У листі-відповіді А. Гітлер дякує Е. Юнгеру, зазначаючи, що прочитав усі його твори. Того ж року Юнгер надсилає один із номерів свого журналу до А. Гітлера із закликом «Єднайтеся!»(Kiesel 1997, 311).

В середині 20-х років погляди Е. Юнгера зазнають суттєвих трансформацій. Хоча він і далі високо оцінює риторичний талант А. Гітлера, особливо згадуючи його виступ у Мюнхені, поступово між Е. Юнгером і націонал-соціалізмом формується дедалі чіткіше розмежування. Цей розрив був і ідеологічним, і особистісним. Наприклад, під час спільного заходу лютого 1927 року, який став важливою подією для Йозефа Геббельса, Е. Юнгеру було надано почесне місце. Проте, не поділяючи пафосу промови Й. Геббельса, він залишив захід до його завершення. Цей епізод остаточно зафіксував відчуження Е. Юнгера від лідерів НСДАП. У 1933 році Ернст Юнгер знову зустрівся з Й. Геббельсом. Коли новий міністр народної освіти і пропаганди побачив Е. Юнгера, він

тріумфально зауважив: «Що ви тепер скажете?» Е. Юнгер не записав своєї відповіді. Лише через дванадцять років, через тиждень після того, як Геббельс наклав на себе руки, і в день, коли нацистська Німеччина капітулювала перед своїми ворогами, Е. Юнгер відповів: «Завжди зарано відповідаєш «так» (Nevin 1997, 100).

Остаточне дистанціювання від націонал-соціалізму зумовлене насамперед критикою ресентиментального традиціоналізму, біологічного расизму та буржуазних основ партії. Е. Юнгер знав, що народна риторика нацистів походить від ідеологів Вільгельма, таких як Карл Люгер. У низці есеїв: «Кров»(1926с) «Націоналізм та націонал-соціалізм»(1927d) та «Про націоналізм та єврейське питання»(1930). Е. Юнгер піддає критиці спроби підпорядкувати поняття раси та національної ідентичності біологічним, фізіогномічним чи антропометричним параметрам. Він заявляє:

Ми відкидаємо будь-які спроби підвести під поняття раси і крові якесь раціональне. Ми не бажаємо слухати про хімічні реакції, ін'єкції крові, форми черепа, арійські профілі. Сила крові не потребує матеріальних ознак(Junger 1926b, 55)

Антисемітизм як засадничий елемент націонал-соціалістичної доктрини був чужий Е. Юнгеру. Він визнає руйнівні аспекти єврейської присутності для буржуазного суспільства, однак підкреслює, що для нової героїчної молоді єврей не є загрозою. Він іронізує над антисемітами як над «мисливцями на мікробів», які врешті-решт впадають у маніакальний стан. Єврей, згідно з Е. Юнгером, може виявитися навіть інструментом імперіалістичної «волі до влади», хоча цей тезис він не розвиває детально(Junger 1930, 109). Тут також простежується аристократичний мотив, де важливість має не біологічна приналежність, а спосіб життя, позиція щодо нього та спільність цінностей.

Е. Юнгер відмежовується і від ключового нарративу НСДАП — «легенди про удар ножом у спину», якою пояснювалася поразка Німеччини у Першій світовій війні. Він розглядав поразку Рейху як наслідок нездатності держави здійснити ефективну мобілізацію ресурсів. У його уявленні, сучасна війна вимагала не лише героїзму окопів, а й технічного перетворення, яке би охопило всі сфери життя. Е. Юнгер підкреслював майже у всіх своїх роботах, що німецьке командування та політичні еліти не змогли адаптуватися до характеру «технічної війни».

Центральною відмінністю «нового націоналізму» Е. Юнгера від націонал-соціалізму є його ставлення до традиціоналізму. Якщо націонал-соціалістичний традиціоналізм є ностальгійним, замкненим у ресентименті та опертий на віджилі уявлення про націю, то Е. Юнгер пропонує футуристичне бачення традиції, відкритої до перетворень і здатної виявлятися у нових, революційних формах. Його націоналізм не пов'язаний з монархізмом, вільгельмівським патріотизмом чи буржуазним консерватизмом:

Націоналізм не має нічого спільного з монархізмом, ні з консерватизмом, ні з буржуазною реакцією, ні з патріотизмом вільгельмівської епохи. Антисемітизм не є його особливістю. Спочатку має зникнути ресентимент вільгельмівської епохи (Junger 1926a).

«Новий націоналізм» Е. Юнгера пропонує синтез націоналізму та соціалізму на основі фронтового досвіду, дисципліни, героїзму та технічної мобілізації. У цьому синтезі він бачить можливість створення нової спільноти, яка не спирається на расову ексклюзивність чи історичні ілюзії, а на досвід війни, працю та волю до нового порядку. Організація, згідно з Е. Юнгером, не є ціллю, а лише інструментом втілення політичної волі. Саме тому в його мисленні присутня критика як капіталізму, так і комунізму — обох як буржуазних за суттю і нездатних вийти за межі занепаłego ліберального порядку.

Таким чином, вже наприкінці 1920-х років Ернст Юнгер чітко дистанціюється від націонал-соціалізму, визнаючи його ресентиментальним, буржуазним і тоталітарним.

Його «новий націоналізм» мав форму більш складної ідеологічної позиції, яка поєднує революційний пафос, фронтову естетику та прагнення до метафізичної переорієнтації німецької нації в епоху руйнування старого порядку (Junger 1927).

Після чого почалося поступове зменшення політичної активності. З кількох причин: по-перше, його фокус на націоналізмі поступово слабшав, оскільки він все більше схилився до концепції глобалізованої цивілізації, де національні відмінності вже не грають такої значної ролі. Е. Юнгер відзначав необхідність розширення меж культурних і політичних ідентичностей в межах планетарної цивілізації, в якій національні особливості мали б поступитися місцем більш універсальним прагненням до колективної гармонії. По-друге, провал «нового націоналізму», що вимагало нового підходу в його мисленні.

У 1927 та 1933 роках нацистська партія безуспішно пропонувала Е. Юнгеру місце в Рейхстазі. Коли вони хотіли прийняти його до «очищеної» Німецької академії поезії в листопаді 1933 року, він відхилив пропозицію.

Томас Невін досить влучно підсумовує політичну позицію Ернста Юнгера, визначаючи його як «анархічного егоїста», який ніколи не виявляв вірності жодному режиму чи контррежиму (Nevin 1997). Незважаючи на участь у Першій світовій війні та уважне спостереження за політичними трансформаціями в Німеччині міжвоєнного періоду, Е. Юнгер послідовно зберігав дистанцію від конкретних політичних таборів. Його позиція була складною й суперечливою: він не підтримував ані націонал-соціалістичний режим, ані ліві революційні рухи. У майбутньому ця відстороненість знайде втілення у фігурі «Анарха».

РОЗДІЛ V. ЮНГЕРІВСЬКИЙ РОБІТНИК: ПЛАНЕТАРНИЙ ТИП У ДОБУ ТОТАЛЬНОГО ТРУДОВОГО СВІТУ»

V.1 «Тотальна мобілізація»: вступ до доби робітника

Концепт «тотальної мобілізації», розроблений Ернстом Юнгером у його есе 1930 року є ключовим елементом його соціально-філософської рефлексії над кризою модерну та трансформацією суспільства в епоху пост-першої світової війни. Цей концепт виходить за межі суто військово-стратегічного тлумачення, пропонуючи нову соціальну антропологію, яка відображає радикальні зміни в розумінні людини, свободи, порядку та техніки. «Тотальна мобілізація» з'являлася із вимоги об'єднати всі сили народу й усі сфери життя заради майбутньої війни.

Ернст Юнгер формулює концепт «тотальної мобілізації» як рефлексивну реакцію на кризу модерну, що була спричинена соціальними, економічними та культурними потрясіннями після Першої світової війни. На відміну від традиційного поняття «загальної мобілізації», яке стосувалося обмеженого залучення ресурсів для воєнних цілей, «тотальна мобілізація» у Е. Юнгера охоплює суцільну реорганізацію суспільства під знаком війни, яка пронизує всі сфери життя — від економіки до культури й приватного життя. Е. Юнгер зазначає, що війна втрачає свій виключно воєнний характер і зливається з «величезним трудовим процесом», де держави перетворюються на фабрики, а їхні жителі — на робітників (Юнгер 2020с, 230). Ця трансформація є не просто організаторським актом, а процесом продиктованим самим «часом» і логікою епохи мас і машин.

Криза модерну виявляється у занепаді традиційних цінностей Просвітництва, раціоналістичного оптимізму та буржуазного порядку. Поразка Німеччини у війні стала каталізатором для переосмислення суспільного

устрою (Armitage 2003, 192). Е. Юнгер пропонує технократично-фашистську модель «нового порядку» як альтернативу зруйнованому імперському ладу та ліберальним ідеалам Веймарської Республіки. «Тотальна мобілізація» виступає як спроба відновити німецьку ідентичність через специфічне розуміння свободи, що ґрунтується на вірності, порядку та відповідальності.

Центральним елементом юнгерівської концепції є тип Робітника — уособлення людини турбулентної епохи. Цей образ, детально розвинений у праці «Робочий. Панування і гештальт» (1932), він є не економічною категорією, а метафізичним і екзистенційним знаком нової епохи. Робітник, за Е. Юнгером, виходить за межі традиційних класів, станів чи національних кордонів, претендуючи на «глобальне поширення». Він є водночас продуктом і рушієм «тотальної мобілізації», втілюючи радикальне переобладнання світу через техніку та працю. Важливо, що «тотальна мобілізація» не є державним інструментом, який можна запустити, — вона здійснюється сама собою як результат дії техніки та маси (Е. Юнгер, 2020с, 241). У цьому процесі ми опиняємося в стані робітників. Саме звідси виникає вибір: прийняти гештальт Робітника чи ні.

На відміну від буржуазних чи соціалістичних ідеалів, юнгерівський Робітник не прагне індивідуальної автономії чи безпеки. Натомість він підкоряється тотальності виробничого процесу, де особистість поступається місцем функціональній ролі. Е. Юнгер описує це як стан, у якому «радісна анархія» поєднується з «найсуворішим порядком» (Junger 1932, 8). Така амбівалентність відображає одночасне існування людини на межі героїчного та функціонального.

Техніка не лише змінює спосіб взаємодії людини з реальністю, але й легітимізує новий порядок, де люди стають частиною машинного процесу. Цей аспект концепції Е. Юнгера передбачає становлення «машинної держави» фашистського зразка, де технологічна ефективність виправдовує авторитарне

управління. Е. Юнгер виступає за повне прийняття технічного світу, заради ефективної дії. А платою за це є відмова від індивідуалізму. Метою дії, погоджуючись із Джоном Армітіджем, є досягнення перемоги духу над технікою (Armitage 2003, 198). Адже нігілізм можливо подолати лише через активний нігілізм.

Е. Юнгер у своєму есе 1930 року ще знаходиться в межах націоналізму, тоді як у «Робітнику»(1932) акцент зміщується на універсальний, планетарний вимір робітника. Їх об'єднує ідея радикального переобладнання світу через техніку та працю, де людина стає частиною тотального процесу. «Я вважаю, що мої книги є частиною морального та інтелектуального озброєння Німеччини для наступної війни»(Junger 1929). Е. Юнгер ще знаходиться в межах національного, вибудовуючи принцип для майбутньої війни Німеччини.

V.2. Понятійна система Робітника

Основні поняття Робітника Ернста Юнгера — робітник, гештальт, робота — є ключовими для розуміння його світогляду та концептуальної системи. Щоб глибше осягнути його погляд, необхідно детально розглянути ці поняття та їхні значення, які Е. Юнгер надає у своїх працях. Кожне з них відображає певний аспект його бачення людини, суспільства та епохи, зокрема в контексті технологічного прогресу, метафізичних трансформацій і кризи модерного світу.

а) Робітник

Ернст Юнгер у своєму трактаті 1932 року оголосив про народження нового типу людини – Робітника. Мета книги, як сам Е. Юнгер формулює, – зробити

«ґештальт робітника» видимим як дієву силу, що вже впливає на хід історії і «вирішальним чином визначає форми зміненого світу»(Junger 1932, 4). Е. Юнгер протиставляє цього Робітника буржуазному індивідууму: він поєднує в собі синтез технології, дисципліну війни та стихійність. Він постає як планетарний «тип».

У бачення Е. Юнгера Робітник – це цілісна особа, що охоплює усі аспекти людського життя й влади, а його влада не обмежується економічними поняттями. З погляду Е. Юнгера, утвердження фігури Робітника знаменує завершення епохи буржуазного панування, оскільки праця й технологія витісняють традиційні цінності. Назва цього типу походить від принципу роботи як способу та стилю життя, що стирає межу між працею та відпочинком (Junger 1930, 13–15).

Разом із тим, Робітник у Е. Юнгера, як ми вже знаємо, це не робітник марксистської теорії, а певний героїчний образ нового часу, що наближається до ніцшеанської Надлюдини(Рахмайлова 2014). У ньому втілюється воля до влади, здатність жити в межовій ситуації, у стані постійної мобілізації, де техніка і руйнування взаємно проникні.

Олена Семеняка вважає, що Е. Юнгера – не просто наступник «воїна», він і є воїн, або кшатрій у типології традиціоналістичної кастової доктрини. Бо «Робітник» є продовженням його «фронтовика»(Семеняка 2012, 34). Проте тут варто не погодитися, адже Ернст Юнгер уже окреслив образ воїна, визначальною рисою якого є «стихійна порода». Він чітко розрізняє воїна та солдата: солдат символізує дисципліну, функціональність і працю. Відтак, «Робітник» не може бути повністю воїном у юнгерівському розумінні, адже його завдання — не розчинитися в стихії, а опанувати її. Світ переповнений ще «неприборканим приливом стихійної сили», яка проявила себе з часів Першої світової війни — сили, які буржуа заперечує, тоді як Робітник приймає й «робить частиною себе»(Junger 1932, 23). Отже, ми не заперечуємо, що у фігурі Робітника присутній воїнський елемент, проте лише як одна з його складових. Робітник уособлює множинність і суперечності своєї епохи — саме в цьому полягає його ґештальт.

Він точно не є «кшатрієм» у класичному розумінні військової касты, оскільки тоді належав би до системи «загальної мобілізації», характерної для монархічної доби, яку Е. Юнгер чітко відмежовує. Робітник — не носій кастової ієрархії, а функціональний тип, що втілює активне опанування стихії модерності — техніки.

Такий Робітник – не жертва індустрії, а її агент, що свідомо проживає війну і працю як форму буття. У цьому сенсі тип Робітника перегукується з ніцшеанським героєм, який стверджує сенс у світі без сенсу через мужність і прийняття технічної долі. Сам Е. Юнгер у листуванні й щоденниках не раз підкреслює, що Робітник є «людиною стилю», яка відповідає на хаос – формою(гештальтом)(Junger 1930). С. Вишенський влучно підсумував, що образ Робітника постає як поєднання людського і нелюдського в єдиній цілісній формі — гештальті. У цьому образі людина втрачає індивідуальність і постає як безособовий виконавець глобальних трансформацій.

б) Робота

Ернст Юнгер трактує «роботу» як фундаментальну онтологічну категорію модерності, а не лише як економічний чи суто політичний феномен. Влучно зазначив Ю. Евола, що робота не зводиться до функції економіки, політики чи культури й не підпорядковується їм. Її цінність полягає в тому, що вона слугує формою існування(Evola 1998).

Категорія «роботи» виступає не як інструментальна функція економіки чи соціального устрою, а як метафізичний принцип буття, онтологічна основа нового світового порядку. Е. Юнгер трактує працю як ноуменальну сутність, тобто таку, що виходить за межі емпірично спостережуваного і стосується самого способу буття людини в модерному світі. «Робота є не діяльність як така, а вираз особливого буття»(Junger 1932, 44). У цьому сенсі робота не має протилежності

— ні дозвілля, ні спокою, — адже «в цій перспективі немає жодного стану, який не можна було б досягнути як роботу»(Junger 1932, 45). Наприклад, відпочинок на природі, заняття спортом або навчання — це також форми роботи, які мають свою «уніформу» Робітника. Єдина відмінність полягає в тому, що така діяльність маскується під гру або дозвілля. Проте ця ігрова форма не заперечує сутності праці, а є її невід’ємною частиною.

У світі, де панує гештальт Робітника, все набуває трудового виміру. Навіть війна є формою праці. Це означає, що будь-яка діяльність, навіть та, що традиційно вважається «некорисною» (наприклад, медитація чи споглядання), у новому режимі мобілізації втягується в логіку роботи.

Особливо важливою є теза Е. Юнгера про тоталізацію праці, яка повністю змінює її природу. У класичному модерному розумінні праця була діяльністю індивіда, спрямованою на виробництво. У гештальті Робітника ж відбувається трансформація цієї логіки від індивідуального характеру роботи до її тотального виміру(Junger 1932).

Тотальний характер праці руйнує як індивідуальні, так і колективні межі. Це означає перехід від персоніфікованого зусилля до безособового процесу, в якому діяльність набуває планетарного масштабу. Індивід більше не є центральною фігурою в системі праці — він стає її функціональним елементом. Е. Юнгер наводить приклад безіменного солдата як симптоматичну постать нової епохи: він належить не лише до світу індивідуальних переживань, а передусім до «світу гештальту»(Junger 1930, 50). Людина в тотальній праці перестає бути автономною особистістю; вона стає носієм гештальту. Це можна продемонструвати на прикладі одягу. Якщо для буржуазного світу одяг є вираженням індивідуальності, то для епохи Робітника одяг замінюється уніформою: «уніформа виникає там де формуються нові спільноти та структури... що створює цілісність, де важливим є не індивід а тип – представник функції(Junger 1932, 62).

Е. Юнгер, навпаки, бачить у роботі не відчуження, а найглибший спосіб буття у світі, особливо в технічному: «Техніка є засобом, за допомогою якого фігура «Робітника» мобілізує світ.»(Evola 1998, 54). Отже, техніка постає як вияв гештальту Робітника — спосіб, у який ця форма реалізується в дійсності; техніка є уніформою Робітника. Вона перетворює людину, — змінює не лише форми діяльності, а й саму антропологічну матрицю суб'єкта. Робота не є джерелом економічної доцільності, а основою для продуктивного наповнення сучасності.

Таким чином, поняття «робота» у Е. Юнгера функціонує як фундаментальна онтологічна структура модерності, що формує нову логіку буття. Воно слугує базисом не лише для типу Робітника, але й для розуміння політики, культури, техніки й війни як аспектів тотального трудового світу.

в) Гештальт

Поняття «гештальт» Е. Юнгер запозичив у Леопольда Циглера, який займався спробами синтезувати протилежності у всіх сферах(Dietka 2001, 62).

Гештальт є центральною метафізичною категорією, що переосмислює природу реальності, виходячи за межі аналітичного та механістичного світогляду ХІХ століття («анатомічної епохи»). Гештальт, подібно до платонівського ейдосу, як способу організації буття, виступає ідеєю, що визначає можливість і структуру явища, але не є продуктом історичних, соціокультурних чи політичних обставин. Водночас, подібно до гегелівського світового духу, гештальт є невидимою силою, що творить історію, проявляючись через зміну епох, форм державності та людських спільнот. Сам Е. Юнгер у листі 1978 року стверджує: «Гештальт представляє світовий дух певної епохи»(Junger 2002, 192). У передмові до «Робітника», гештальт робітника є «дійовою величиною», що активно

втручається в історичний процес, формуючи новий світовий порядок (Junger 1932, 4).

Гештальт у Е. Юнгера постає як холистичний принцип: «ціле, що охоплює більше, ніж суму своїх частин» (Jünger 2002, 14). Людина як гештальт — це не просто сукупність фізичних чи біологічних елементів, а унікальна, конкретна єдність, що має власну сутність. Так само шлюб є більшим, ніж чоловік і дружина, а сім'я більшим, ніж сума її членів. Ця цілісність не досягається через просте додавання частин, оскільки, як підкреслює Е. Юнгер, ні окрема частина, ні їх сума не можуть бути гештальтом (Junger 2002, 15). Особливо успішно Е. Юнгер це демонструє на прикладі міста. Місто для соціолога це мережа взаємин, для економіста це економічні зв'язки, для окремого мешканця особистий досвід і цілі. Ці погляди демонструють фрагментарність, проте, якщо подивитися на місто з Місяця, то місто постає як ціле, де всі деталі зливаються, як єдиний живий організм (Junger 2002, 18). Цей цілісний образ міста є гештальтом, що перевищує суму окремих соціальних, економічних чи особистих складових.

Важливо, що гештальт притаманний і конкретним одиничним сутностям, а не абстрактним поняттям. Наприклад, поняття «людина» не є гештальтом, оскільки воно є лише конструктором розуму, який не несе визначеності. Конкретна людина уособлює гештальт, де фізичні, емоційні, інтелектуальні та соціальні аспекти взаємодіють створюючи унікальну цілісність. Те саме стосується ширших гештальтів, таких як спільноти чи суспільства, які включають одиничних людей, але не зводяться до їхньої суми. Е. Юнгер не протиставляє душу й тіло, ідею й матерію — гештальт охоплює всі ці аспекти як єдине ціле.

Гештальт не є результатом історичного процесу. Історія для нього — це арена боротьби та маніфестації гештальтів, а не їх причина. Гештальти виникають раптово, втручаючись у людський порядок. Тому гештальт не є продуктом історичного руху. Він не народжується з плину часу чи обставин, а існує поза ними як незмінна цілісність. Як зазначає Е. Юнгер: «Гештальт є, і

жодний розвиток не збільшує його й не зменшує»(Junger 2002, 43). Історія не створює гештальти, а трансформується разом із ними.

Концепція «тотальної мобілізації» є передумовою для розуміння гештальту «Робітника». Гештальт Робітника, таким чином, є відповіддю на виклик тотальної мобілізації, що вимагає нової форми суб'єктності, здатної оволодіти технологічними засобами та їхньою мовою; технологія набуває сенсу лише через гештальт Робітника, який приймає її мову і стає одночасно суб'єктом і об'єктом технічних процесів. Як зазначає Е. Юнгер, «людина або приймає специфічні засоби техніки і говорить її мовою, або гине» (Junger 2002, 37). Гештальт Робітника є синтезом органічного і технічного, де технологічні процеси інтегруються в метафізичну цілісність. Цей синтез дозволяє Робітнику досягти панування через розкриття героїчних рис.

V.3. Героїчний реалізм: гештальт Робітника як втілення героїзму

Героїзм не зникає з осмислення Е. Юнгера — він набуває нової, головне активної форми. Гештальт «Робітника», за Юнгером, — це не універсальна характеристика всіх індивідів, а елітарний проєкт, спрямований на інтелектуальні та вольові еліти. Робітник як тип уособлює нову суб'єктність, яка поєднує технологічну майстерність із метафізичною свідомістю, протиставляючись пасивності буржуазної маси. Героїчний реалізм, за Е. Юнгером, передбачає сприйняття реальності без моральних оцінок, готовність до небезпечного життя та активну участь у глобальних процесах, що формують новий світовий порядок (Jünger 2002). Важливо зазначити, що ми не знаємо, якою є кінцева мета цього проєкту: як має виглядати нова держава, як саме вона повинна функціонувати у деталях. Це радше естетична позиція щодо життя, ніж конкретна політична програма.

У цьому фрагменті помітна трансформація фронтовика в Робітника. Якщо фронтовик — це позиція, що формується на основі фронтового досвіду, то Робітник — це позиція стосовно технічної епохи. Він уособлює нову аристократію, яка має постати після прийняття часу, в якому живе (Семеняка 2012, 35). Робітник, що втрачає індивідуальні риси на користь колективістської метафізичної цілісності, вбудовується в новий ландшафт, де техніка не лише визначає умови існування, а й формує гештальт Робітника — того, хто здатен опанувати техніку (Jünger 2002, 36).

Героїчний реалізм, як позиція, втілюється в Робітнику, що приймає небезпечне життя як єдино гідне мети, де «чим цинічніше, спартанськіше, пруськіше чи більшовицькіше воно ведеться, тим краще» (Dietka 2001, 61). Це прийняття гештальту не є пасивною дією, а навпаки — активною. Гештальт Робітника виступає як дійова онтологічна структура, що формує соціальні та політичні програми. Йдеться не лише про пристосування до технічної епохи, а про здатність її активно формувати. Саме ця позиція забезпечує можливість оволодіти технікою. Е. Юнгер підкреслює: де б людина не потрапила під вплив техніки, вона стикається з неминучим вибором — «...або уособлювати гештальт Робітника, або загинути» (Jünger 2002, 32). Прийняття гештальту Робітника проявляється через дисципліну й одноманітність, що дозволяє йому інтегруватися у технічно домінований світ і стати впливовою складовою загальної системи. Це дає змогу героїчній свідомості сприймати тіло як суто знаряддя, а, виходячи за межі інстинкту самозбереження, змушувати його виконувати складні операції (Jünger 2002, 33).

Героїчний реалізм втілюється також у тотальній мобілізації, де кожен індивід стає Робітником. Проте для реалізації цього реалізму необхідно прийняти гештальт Робітника. Як частина тотальної держави, Робітник втрачає буржуазну свободу, замінюючи її підпорядкуванням функціональному порядку команд і дисципліни. Героїчний реалізм проявляється в новому типі людини, для якої характерно «з насолодою підривати себе в повітря, вбачаючи в цьому

підтвердження порядку» (Jünger 1932, 8). Ця фаталістична тенденція спрямована на перебудову суспільства через синтез техніки і людини заради боротьби.

Героїчний реалізм перегукується з ідеями Карла Шмітта та зосереджений на боротьбі як визначальній рисі нового типу (Dietka 2001, 65). Е. Юнгер підкреслює, що справжня цінність речей розкривається лише з позиції військового мислення, через призму тактичної вигоди. Героїчний реалізм є активною позицією, що вимагає оптимізації зусиль для досягнення максимального результату, втілюючи ідеали мужності, готовності та жертвності. Як визначив Юліус Евола, це – «буття в дії» (Evola 1998, 58). Ця позиція контрастує з буржуазною нейтральністю, яка інструменталізує техніку в межах власної етики і тому приречена на загибель. Героїчний реалізм радикально трансформує ставлення до смерті, яка стає одночасно функціональним і естетичним актом: «Його боєздатність має не індивідуальну, а функціональну цінність; тут більше немає полеглих — є лише ті, хто вибув» (Jünger 2002, 33). Прийняття цієї позиції і є героїчним реалізмом. «Робітник» постає як носій «фундаментальної героїчної субстанції», що формує нову реальність життя (Jünger 2002, 12). Прийняття ґешталту Робітника — це вже сам по собі героїчний акт, який визначається не зовнішніми вчинками чи ознаками, а внутрішньою позицією, що втілюється в самому суб'єкті.

Героїчний реалізм дозволяє Робітникові переступати межі інстинкту самозбереження, використовуючи тіло як інструмент. Як зазначає Е. Юнгер, це особливо помітно на пізніх стадіях війни, коли танкові підрозділи, льотні ескадри, штурмові групи та наступальні морські сили синтезують дух і техніку (Jünger 1932, 15). Вони втілюють нову епоху війни, насамперед через впровадження радикально нових засобів ведення бойових дій, які вимагають від людини технізованої поведінки та зводять її до функціонального елемента в процесі.

Героїчний реалізм Е. Юнгера ґрунтується на феноменологічному осмисленні, що відрізняється від морально-етичних суджень. У Робітника суть завдання полягає в тому, щоб бачити, а не оцінювати (Junger 2002, 67). Е. Юнгер підходить до війни, насильства й технології не з точки зору емоцій чи моралі, а як до феноменів, які слід схопити цілісно, як гештальт. І визначити чи це вартує мети чи ні. Такий підхід означає сприйняття реальності не через призму добра і зла, а як форми, що мають власну логіку існування. Робітник виступає як тип людини, здатної зберігати ясність бачення у світі, де етика і мораль втрачає силу перед масштабами технічного насильства. Героїзм тут полягає не у боротьбі з цими явищами, а в здатності прийняти їх як даність і діяти в межах нової реальності.

Цей підхід протистоїть «романтичному протесту», який, за Е. Юнгером, вироджується в нігілізм через залежність від зникаючої доби (Junger 1932, 27). Під романтичним протестом, ми можемо назвати те, чим і сам Е. Юнгер страждав у ранні часи своєї воєнної творчості. «Романтичний протест» – це внутрішній, емоційний бунт (через втечу) проти занепаду світу або існуючого порядку, що виникає з бажання зберегти старі цінності. Такий протест є небезпечним, оскільки не здатен прийняти зникнення старого світу, й у цьому сенсі набуває форми пасивного нігілізму (Junger 1932, 28). Героїчний реалізм відмовляється від втечі й обирає боротьбу, визнання і прийняття реальності, навіть якщо вона важка. Це не пасивне відсторонення, як у романтичному протесті, а перехід до рішучих дій, мета яких створювати нову епоху.

Висновки

- Світогляд Ернста Юнгера формувався під впливом родинного виховання, природного та культурного середовища, а також особистих бунтарських імпульсів. Батько, фармацевт Ернст Георг Юнгер, через свої розповіді про історію та науку сприяв розвитку у сина аналітичного та природничого підходу до пізнання світу. Мати, Кароліна Юнгер, вплинула на його естетичний та гуманітарний світогляд, заохочуючи інтерес до літератури та мистецтва. Важливу роль у його розвитку також відіграло культурне середовище та природні ландшафти, що сприяли формуванню натуралістичного погляду на життя. Зокрема, досвід участі у молодіжному русі *Wandervogel* і спроби втечі від соціального порядку через служби в іноземному легіоні стали важливими етапами на шляху до внутрішнього бунту Юнгера.

- Джерела творчості Ернста Юнгера на початку 1920-х років сформувалися під впливом інтенсивної самоосвіти та широкого кола літературних і філософських текстів, які він адаптував до власного досвіду війни та післявоєнної кризи. Твори Й. В. Гете, Й. Г. Гамана, Новаліс заклали основи його холістичного й романтичного світогляду, тоді як Ш. Бодлер, Г. Тракль і А. Кубін посилили естетичне осмислення занепаду, жаху та краси в руйнуванні. Вплив Ф. Ніцше, О. Шпенглера й А. Рембо збагатив його ідеями нігілізму, циклічної історії та бунтарського радикалізму, а Г. Бенн і Т. Манн додали модерністських і антидемократичних мотивів. Е. Юнгер не наслідував цих авторів, а творчо переосмислював їхні ідеї, створюючи унікальний синтез, що відобразився в його ранніх творах. Цей період став вирішальним для формування його літературного стилю та позиції, що поєднала героїчний пафос, естетичний декаданс і передчуття нової епохи.

- Криза героїзму в Першій світовій війні, полягає в тому, що сучасна війна, через свою механізованість та безособовість, призвела до руйнування

класичних уявлень про героїзм, що колись асоціювалися з особистими подвигами та аристократичними елітами. Технічний прогрес і механізація війни перетворили її на роботу, позбавлену місця для творчого вираження. Проте героїзм завжди можна віднайти у новій формі, адаптуючи його до епохи та мінливих умов.

- Ернст Юнгер, спираючись на античні традиції, зокрема гомерівський ідеал героїзму, намагається реставрувати концепт героїзму в умовах кризи, спричиненої Першою світовою війною. Його захоплення Гомером, Цезарем, Вергілієм та іншими античними авторами формує образ героя як аристократичної постаті, що через відвагу, самоконтроль і подвиги досягає слави. Е. Юнгер відтворює гомерівського героя, наділяючи його сучасними рисами: здатністю до милосердя, етичною рефлексією та протистоянням механізованій війні. Водночас він визнає обмеженість класичного героїзму в «битві матеріалів», де індивідуальна доблесть втрачає видимість. Звернення до гомерівської традиції є для Юнгера не лише активістською відповіддю, але й пошуком нових форм вираження.

- Типології Ернста Юнгера розкривають його концептуальний пошук «нової людини», яка постає з досвіду Першої світової війни як відповідь на кризу модерного світу. Е. Юнгер розглядає війну як позачасовий, циклічний феномен, що породжує нові фігури(типи), здатних адаптуватися до технічної епохи. У його творах вирізняються чотири ключові типи: офіцер, ландскнехт, буржуазний фронтовик і пілот. Офіцер уособлює синтез розуму й серця, втілюючи ніцшеанську «мораль панів» через честь, автономію та аристократичну гідність. Ландскнехт є стихійною силою війни, що діє без раціональних обмежень. Буржуазний фронтовик, навпаки, пасивний і скутий культом розуму, уособлює слабкість масового суспільства. Авіатори поєднують лицарську честь із технічною майстерністю, символізуючи синтез людини й машини. Через ці типи Юнгер осмислює війну не як історичну подію, а як арену для формування «нової раси», що здатна протистояти кризі сучасного світу.

- Критика Веймарської республіки Е. Юнгером, розкриває його радикальне неприйняття ліберально-демократичного порядку, що виник після Листопадової революції 1918 року. Для нього революція та республіка стали символами хаосу, національного приниження й розпаду фронтових ідеалів. У концепції «фронтового солдата» та «фронтового руху» Е. Юнгер бачить нову суб'єктність, сформовану війною, яка синтезує людський дух і техніку. Цей рух мав стати альтернативою слабкості Веймарської республіки, адаптуючи військові моделі організації в цивільне життя.

- «Новий націоналізм» Ернста Юнгера, розкриває його спробу синтезувати фронтовий досвід і робітничий елемент у нову ідеологічну парадигму, що протистоїть лібералізму та слабкості Веймарської республіки. Під впливом ідей Моріса Барреса та Освальда Шпенглера він формує «новий націоналізм» як футуристичний проект, що поєднує національну єдність, воєнізовану дисципліну та індустріальну мобілізацію. Центральною постаттю цього проекту є «солдат-робітник» —, який інтегрує війну й працю в тотальний процес національного руху. Однак «новий націоналізм» залишався утопічним і наївним через брак чіткої політичної програми та надмірну ідеалізацію фронтового духу, що виявилася малоефективною в реальній політичній боротьбі. Попри це, концепція Е. Юнгера заклала основи для його подальшого розвитку ідеї «Робітника» (1932), відображаючи прагнення до створення нової держави, заснованої на авторитарній єдності, дисципліні та подоланні буржуазного індивідуалізму.

- Е. Юнгер спочатку захоплюється революційною риторикою та харизмою А. Гітлера, проте поступово відмежовується від НСДАП через її ресентиментальний традиціоналізм, біологічний расизм, антисемітизм і «буржуазну сутність». Він відкидає расову теорію і «легенду про удар ножем у спину», наголошуючи на потребі динамічної традиції та універсальної волі до нового порядку. Наприкінці 1920-х років Е. Юнгер дистанціюється від політичної активності. Це підтверджує його анархічну позицію та принципову відмову від належності до будь-якого режиму.

- Ернст Юнгер змальовує Робітника не як соціальний клас чи економічну категорію, а як метафізичний тип, що втілює нову онтологію доби: тотальну мобілізацію, злиття людини з технікою, знеособлення та підпорядкування себе вищому порядку. У цьому проєкті поняття «роботи» перестає бути лише інструментальною дією — вона стає формою буття, у якій стирається межа між діяльністю та відпочинком. Гештальт Робітника постає як реалізація героїчного реалізму: на протигагу буржуазному гуманізму Е. Юнгер пропонує цілісне бачення світу, де особисте підпорядковується великому процесу мобілізації. Героїзм більше не виявляється у виняткових вчинках — він проявляється у повсякденному прийнятті долі Робітника як типу нового часу, здатного впорядкувати хаос засобами дисципліни, праці та техніки.

Список використаних джерел та літератури

A Gallant and Worthy Foe: The Death of the Red Baron. 2016. *Thursday Review*, April 22, 2016. <https://www.thursdayreview.com/RedBaronVonRichthofen.html>.

Antychnyj, Olexandr. 2024. "Džefri Herf «Reakcijnyj modernizm». Osvald Špenhler: buržuazni antnomiji, reakcijni prymyrennja." *Plomin Club*, October 29, 2024. <https://plomin.club/griffin-spengler/>.

Arend, Stefanie. 2004. "Ernst Jüngers Frühwerk im Fluchtpunkt von Maurice Barrès' Konzeption des Nationalismus." In *Ernst Jünger: Politik – Mythos – Kunst*, edited by Lutz Hagedstedt, 25–35. Berlin: Walter de Gruyter.

Arendt, Hannah. 1973. *The Origins of Totalitarianism*. New York: Harcourt.

Armitage, John. 2003. "From Modernism to Total Mobilization." *Theory, Culture & Society* 20 (3): 133–52. <https://doi.org/10.1177/02632764030203009>.

Bergson, Henri. 2010. *Tvorča evoljucija*. Translated by Roman Osadčuk. Kyiv: Vydavnyctvo Zhupans'kogo.

Demant, Oliver. 2008. *Zwischen Aktion und Kontemplation: Das Frühwerk Ernst Jüngers unter dem Aspekt der Entwicklung individualistischer und kollektivistischer Perspektiven als Bewältigungsversuch der Moderne*. Inaugural-Dissertation, Ludwig-Maximilians-Universität München.

Dietka, Norbert. 2021. *Ernst Jünger: Vom Weltkrieg zum Weltfrieden: Die Genese eines Sinneswandels*. Köln: Böhlau Verlag.

Evola, Julius. 1998. *L'Operaio nel pensiero di Ernest Junger*. 1960s edition. Edizioni Mediterranee.

Huizinga, Johan. 1996. *The Autumn of the Middle Ages*. Chicago: University of Chicago Press.

Jünger, Ernst. 1925a. "Differentiation and Connection." *Die Standarte*, September 13. Reprinted in *Ernst Jünger – Interwar Articles*, Wewelsburg Archives. Accessed May 11, 2025. <https://wewelsburgarchives.com/junger-interwar-articles/>.

Jünger, Ernst. 1925b. "Revolution and the Frontline Soldiers." *Gewissen*, August 31. Reprinted in *Ernst Jünger – Interwar Articles*, Wewelsburg Archives. Accessed May 11, 2025. <https://wewelsburgarchives.com/junger-interwar-articles/>.

Jünger, Ernst. 1925c. "Mechanized Warfare." *Die Standarte*, October 4. Reprinted in *Ernst Jünger – Interwar Articles*, Wewelsburg Archives. Accessed May 11, 2025. <https://wewelsburgarchives.com/junger-interwar-articles/>.

Jünger, Ernst. 1925d. "Unite!" *Gewissen*, August 31. Reprinted in *Ernst Jünger – Interwar Articles*, Wewelsburg Archives. Accessed May 11, 2025. <https://wewelsburgarchives.com/junger-interwar-articles/>.

Jünger, Ernst. 1926a. "New Nationalism." *Die Standarte*, June 3. Reprinted in *Ernst Jünger – Interwar Articles*, Wewelsburg Archives. Accessed May 11, 2025. <https://wewelsburgarchives.com/junger-interwar-articles/>.

Jünger, Ernst. 1926b. "Blood." *Die Standarte*, April 29. Reprinted in *Ernst Jünger – Interwar Articles*, Wewelsburg Archives. Accessed May 11, 2025. <https://wewelsburgarchives.com/junger-interwar-articles/>.

Jünger, Ernst. 1927. "Unsere Kampfstellung." In *Politische Publizistik 1919–1933*, edited by Sven Olaf Berggötz, 123–130. Stuttgart: Klett-Cotta, 2001.

Jünger, Ernst. 1927e. "Nationalism and National Socialism." *Arminius*, March 27. In *Interwar Articles*, edited by Wewelsburg Archives.

Jünger, Ernst. 1929. *Das Abenteuerliche Herz*. Stuttgart: Ernst Klett Verlag.

Jünger, Ernst. 1932. *Der Arbeiter; Herrschaft und Gestalt*. Hamburg: Hanseatische Verlagsanstalt.

Jünger, Ernst. 1954. *Afrikanische Spiele*. Hamburg.

Jünger, Ernst. 1981. *Der Arbeiter*. In *Sämtliche Werke, Zweite Abteilung: Essays*. Stuttgart: Klett-Cotta.

Jünger, Ernst. 2022. "The Coming Titans – Ernst Jünger." *Jünger Translation Project Substack*, September 8, 2022. <https://juengertranslationproject.substack.com/p/the-coming-titans-ernst-junger>.

Юнгер, Ернст. 2019. *Вогонь і кров*. Перекладач О. Андрієвський. Анна Клокун.

Юнгер, Ернст. 2019. *Перелісок 125 (З хроніки окопної війни 1918-20)*. У *Вогонь і кров*, перекладач О. Андрієвський. Анна Клокун.

Юнгер, Ернст. 2020. *Авантюрне серце*. Перекладач О. Андрієвський. Анна Клокун.

Юнгер, Ернст. 2020. "Про біль." У *Авантюрне серце*, перекладач О. Андрієвський. Анна Клокун.

Юнгер, Ернст. 2020. "Тотальна мобілізація." У *Авантюрне серце*, перекладач О. Андрієвський. Анна Клокун.

Юнгер, Ернст. 2020. "Штурм." У *Авантюрне серце*, перекладач О. Андрієвський. Анна Клокун.

Юнгер, Ернст. 2022. *В сталевих грозах*. 6-те вид. Перекладач Юрка Прохаська. Чернівці: Книги – XXI.

Kiesel, Helmuth. 2007. *Ernst Jünger: Die Biografie*. Munich: Siedler Verlag.

Laqueur, Walter. 2019. *Routledge Revivals: Young Germany: A History of the German Youth Movement*. London: Taylor & Francis Group.

Morrow, John. 1982. *German Air Power in World War I*. Lincoln: University of Nebraska Press.

Nevin, Thomas R. 1997. *Ernst Jünger and Germany: Into the Abyss, 1914–1945*. London: Constable.

Семеняка, Олена. 2012. "Через лінію: дискусія Ернста Юнгера та Мартіна Гайдеггера про європейський нігілізм." *МАГІСТЕРІУМ. Історико-філософські студії* 47: 165–721.

Spengler, Oswald. 1926. *The Decline of the West*. 7th ed. New York: Alfred A. Knopf.

Wewelsburg Archives. *Ernst Jünger – Interwar Articles*. Accessed May 11, 2025. <https://wewelsburgarchives.com/junger-interwar-articles/>.

Мартинов, Андрій. 2016. "Перша світова війна в сучасній німецькомовній історіографії: теми й концептуальні ідеї досліджень". *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки.*, № 25, 413.

Junger, Ernst. 1948. *The Peace*. Henry Regnery Company.

Shrapnel. 2022. "Ернст Юнгер «Я собі не суперечу» Інтерв'ю 1977 (субтитри)". YouTube, 17 червня 2022. Відео, 44 хв., 47 с. <https://www.youtube.com/watch?v=gaTXzzjr0XE>.

Юнгер, Ернст. 2023. *Наближення. Наркотики і сп'яніння*. Видавництво Жупанського.